RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920. Andra kammaren. Nr 81.

Tisdagen den 15 juni, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr vice talmannen.

§ 1.

Herr statsrådet *Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 438, med tillkännagivande, att en i statsverkspropositionen under elvte huvudtiteln bebådad framställning icke komme att föreläggas riksdagen.

Denna skrivelse remitterades omedelbart till bankoutskottet.

§ 2.

Ang. den kommunala beskattningen.

Herr vice talmannen anmälde till fortsatt handläggning andra särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m. jämte i ärendet väckta motioner; och lämnades därvid i fråga om 1 och 2 §§ samt 3 § 1 mom. i utskottets under E omförmälda, vid utlåtandet såsom bilaga 5 fogade förslag till förordning angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m., enligt förut skedd anteckning, ordet till

Herr Wikström, som anförde: Herr vice talman! Jag har verkligen ända till in i det sista varit mycket tveksam, om jag skulle stryka mitt namn från den långa listan; och när jag nu kom i tur som förste talare efter middagen och tittar ut över de ännu tomma bänkarna, undrar jag, om icke detta varit det förståndigaste. Men när jag i alla fall låtit mitt namn stå kvar, så skall jag begagna ordet, när jag fått det, men skall i varje händelse icke använda det så länge som föregående talare.

Det är i denna fråga vissa synpunkter, som icke på det sätt jag skulle önskat kommit fram vare sig i de föreliggande handlingarna eller under den i dag hållna debatten, vissa speciella synpunkter, som jag skulle vilja ha antecknade till protokollet. Jag är icke på något sätt sakkunnig i den föreliggande frågan och jag har icke

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

tillhört utskottet, men jag har, såsom de flesta, förmodar jag, så gott jag kunnat sökt bilda mig en uppfattning om vad som här utgör den vitala, den avgörande frågan: *fristående objektskatt eller icke.* Jag har också kommit till en viss ståndpunkt i saken, ehuru jag icke vågar bestämt säga ännu att den är definitiv, utan liksom samtliga de föreliggande förslagen »provisorisk». Det kan hända, att här kommer fram en bevisföring, som kan övertyga mig, och det är icke minst för att efterlysa dessa ytterligare bevis, som jag här begärt ordet.

Det råder ett särskilt förhållande med detta system med fristående objektskatter. När man försöker att bilda sig en uppfattning i frågan och börjar att söka granska de *bevis*, som anförts för dels dessa skatters rättvisa och dels dessa skatters behövlighet, så går man från denna granskning tämligen tomhänt. Det finnes en rad framstående sakkunniga, som *sagt* att det behöves en obejtskatt, som *säga*, att det är alldeles riktigt och överensstämmande med den teoretiska finansvetenskapen att man måste ha kommunala objektskatter. Men när man söker tränga in i frågan och få belägg för saken, när man frågar: *varför* äro dessa skatter rättvisa, på vad sätt och *varför* de äro nödvändiga, om det icke till äventyrs finnes *andra* sätt att skapa garanti för jämnheten i den kommunala budgeten o. s. v., så får man på dessa frågor intet svar. Det åberopas vissa »principer», man snuddar vid intresseprincipen ena gången, skatt efter förmåga den andra gången och andra principer den tredje och fjärde gången, men man kan icke fasthålla vid *någon* av dessa principer såsom avgörande för att detta skattesystem måste tillgripas, utan det hela utmynnar till slut i ett enkelt påstående att vi *måste* ha dem. Utan att detta »måste» heller på något sätt *ledes i bevis.*

Det är samma förhållande med samtliga de handlingar, som här föreligga: ingenstans något verkligt försök att *bevisa* vare sig skattens rättfärdighet eller nädvändighet, utan det blir endast allmänna resonemang och påståenden.

Om jag först fäster mig vid den Swartzska reservationen, förekommer där verkligen intet som helst försök att *bevisa* något i berörda avseende. Men däremot finnes gott om tvärsäkra *påståenden;* hans förslag är det bästa, det ypperligaste och det som bäst överensstämmer med finansteorien o. s. v., o. s. v. — fortfarande ingen *bevisning* utan endast blanka påståenden. Jag förmodar, att det är denna tvärsäkerhet i påståendena, som gör att man på sina håll betecknat den Swartzska reservationen som synnerligen stark. Ty det tyckes verkligen vara så, att bevisföringen är stark, så länge man försiktigtvis endast håller sig till påståenden, men när man söker övergå till bevisen, så går det sönder alltsammans.

De socialdemokratiska reservanterna ha slagit in på delvis annan väg: de snudda vid intresseprincipen, de äro inne på principen om skatt efter förmåga och de komma slutligen till ett tredje skäl, som jag tror spelat den största rollen åtminstone i agitationen, nämligen att jordbrukarna icke kunna skatta för hela sin inkomst,

vilket förmenas böra kompenseras med en särskild skatt. Men man vågar emellertid icke heller hålla på denna »princip», utan snuddar endast vid den i förbigående. Och det hela slutar med, att det rätt och slätt *måste* vara objektskatter enligt regeringens förslag. Jag tänker mig, att det förnöjer en lärd teoretiker sådan som herr Engberg att tråda denna virveldans med skäl och bevis. Mig tillfredsställer icke den metoden. Jag brukar granska anförda bevis och skäl ett och ett i sänder, för att se om de hålla, och finner jag att de *icke* hålla, så lägger jag dem å sido såsom odugliga.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag skall be att i största korthet få upptaga till granskning de skäl som anförts för regeringsförslagets objektskatter.

Vad först intresseprincipen beträffar så har till full evidens uppvisats, att det går icke att använda den som grund för här föreslagna objektskatter. Jag får säga, att det var med mycket stor förvåning, som jag hörde den fungerande finansministern anföra intresseprincipen såsom den egentligen bärande för regeringsförslagets fastighets- och näringsskatt. Han åberopar i alla händelser intet annat direkt stöd för dem än den, att han för sin del fann dem lämpliga och nödiga, varjämte han mot kritiken invände, att man kunde göra invändningar mot *alla* slags skatteformer, och vilket skattesystem, man än antager, kunde det angripas från den ena eller andra synpunkten. Man fick därför så där allmänt resonera sig till, att det ena eller andra systemet fick i alla fall gå an.

Nog är det väl i verkligheten ändå så, att med intresseprincipen menas att man skall särskilt beskatta *intresset*, d. v. s. det är när det är uppenbart att vissa medborgare eller samhällsgrupper draga större fördel än andra av de ändamål vartill de uttaxerade medlen användas, så skola de betala högre skatt i proportion till denna större fördel. Ur den synpunkten är väl intresseprincipen ändå fullständigt oanvändbar som underlag för regeringsförslaget.

En skatt, som utgår med precis samma fixerade belopp för fast egendom, vare sig den finnes i den ena ändan av kommunen eller den andra, vare sig den har ett påvisbart större intresse i kommunens utgifter eller icke, ett skattesystem som drabbar lika i en kommun, där kanske 80 procent av utskylderna gå till rent kommunala ändamål, och i en kommun, där kanske 80 eller 90 procent av utskylderna gå till rena statsändamål, såsom fattigvård och skolundervisning, en sådan skatt kunna vi icke rimligen erkänna, såsom *intresse*skatt, innebära någon som helst rättvisa. Jag tycker, att vi borde kunna vara överens om en gång för alla, att från intressesynpunkt är detta skattesystem fullständigt omöjligt att försvara.

De socialdemokratiska reservanterna åberopa emellertid ett annat skäl som det förvånat mig mycket, att man vågat komma med. Här säges det nämligen:

»Och slutligen kan man särskilt beträffande innehavare av jordbruksfastighet icke lämna ur räkningen det faktum, *att deras i penningar deklarerade inkomst måste bli lägre än t. ex. löntagarnas med samma reala levnadsstandard.* Även om vi förutsätta de noggrannaste och mest sanningsenliga deklarationer, är det naturligt

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

och faktiskt att jordbrukarnas naturaförmåner upptagas till *lägre penningepris* än dem, varmed motsvarande varor och tjänster måste betalas i öppna marknaden av andra inkomsttagare.»

Det är, såvitt jag kan förstå, ett tämligen ohållbart påstående, som dessutom fastslår en enligt min uppfattning ytterligt farlig princip. Här säges rent ut, att natura-inkomster av jordbruk kunna icke och böra icke uppskattas till sitt inom orten rådande marknadsvärde. Huru skall det ställa sig ute i landet vid taxeringarna med tillämpning av en sådan »princip»? Hur skola i nämnden sittande representanter för jordbrukare ställa sig? Huru skall man värdera vid deklarationerna? Ja, naturligtvis komme man att utgå ifrån, att *förutsättningen* för hela detta system är, att de *icke* skola deklarera sina inkomster efter de i orten gällande priserna, utan efter helt annan skala. Och huru skola taxeringsmyndigheterna kunna förhindra en sådan för låg prissätttning, om det kan direkt bevisas att »de som lagen gjorde» rentav förutsatt och fastslagit att det skall gå till på det sättet? Jag vill i förbigående erinra om, att det är icke bara jordbrukare det gäller, att det har sina svårigheter att få hela och fulla inkomsten fixerad och fullt ut på papperet, utan det gäller också en del andra grupper, som icke äro löntagare, såsom handlande och hantverkare med flera. Men i varje fall skola vi väl sträva till att få taxeringssystemet sådant, att det så effektivt som möjligt upptar och taxerar *alla* inkomster, även från jordbruket, och det just till det värde, som är det inom orten gällande marknadsvärdet. Gör man det, då har man gjort vad man *kan* göra. Frångår man detta, då är man ovillkorligen inne på de rena godtyckligheternas gungfly, och då dröjer det väl icke länge innan taxeringsförfarandet upplöses i ett kaos, där varje enhetlighet och följdriktighet är försvunnen. Man må ha vilka åsikter som helst om möjligheten att få jordbrukarnas inkomster fullt ut deklarerade, men att som utgångspunkt taga, att de *icke* skola taxeras för sin fulla och hela inkomst som alla andra, det är väl ändå en så ohållbar ståndpunkt, att den såsom direktiv för lagstiftningen måste totalt underkännas.

Så kommer jag slutligen till det tredje och stora huvudskälet, nämligen att innehavet av fastighet ger *större skattekraft*. Det är väl själva fundamentet i denna skatteteori. Jag åhörde med speciellt intresse, då bondeförbundets särskilde representant, herr Svedberg, deklarade sin ståndpunkt på förmiddagen, för att höra, vilka skäl han hade för anslutning till denna princip. Han förnekade intresseprincipen, men uttalade, något vagt och obestämt, att hans anslutning berodde »hellre då på hänsyn till skattekraften». Men om en stund utvecklade han, att denna skattekraft hos olika innehavare var i själva verket så oerhört olika, att han därmed i själva verket rev upp hela grunden för sitt och bondeförbundets ställningstagande. Ty om det är så, att objektskatten verkar fullständigt orättfärdigt ur synpunkten av den större skattekraften, då begriper jag icke heller, hur det kan vara det skälet, som förmått bondeförbundet att hoppa på denna princip. Och jag är fortfarande lika klok som förut på vilka de verkliga skälen äro till bondeförbundets kärlek

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

till de fristående objektskatterna i regeringens förslag. Herr Olsson i Kullenbergstorp kommer senare i afton upp i debatten, och jag förmodar, att han skall kunna angiva skälen för jordbrukargruppernas anslutning till denna princip, och på ett sådant sätt, att även jag, den enkle lekmannen, kan begripa det.

Emellertid *förnekar* jag för min del, att ägandet av en fastighet giver någon större skattekraft. Det är icke själva *ägandet*, innehavandet av en fastighet, som giver den större skattekraften. Där den finns beror den på, att i fastigheten är nedlagd en större eller mindre *förmögenhet*. Jag tänker först på städerna. Om en person fullständigt utan förmögenhet köper sig en fastighet på kredit, så får han säkerligen åtminstone i de allra flesta fall betala till yttersta skärven, vad denna fastighet anses kunna förränta. Han blir *icke* ett öre skattekraftigare, därför att han lägger sig till med denna fastighet på kredit, utan snarare tvärtom. Om jag sedan övergår till jordbruket, vilket väl här är det viktigaste, och försöker tänka efter, huru det ställer sig i levande livet, så måste jag säga mig, som jag också sagt många gånger, att den bonde som har sitt hemman skuldfritt eller någorlunda skuldfritt, han har det ekonomiskt utmärkt bra. Han har det bättre än de flesta andra. Men en bonde, som är skyldig för allt vad han äger, har det ekonomiskt *sämre* än de allra flesta. Han är mera ekonomiskt trängd än de flesta av löntagaregruppen. Och det är ytterligt få, som ha så svårt att åstadkomma de kontanter, som fordras för att klarera utskylderna, som en fattig skuldsatt bonde. Det vet jag på grund av mångårig erfarenhet som fjärdingsman och skatteindrivningsman. En sådan till hela fastighetens värde skuldsatt bonde får minsann icke tänka på någon åttatimmars arbetsdag. Han får ligga i och släpa mer än andra, och han får *försaka* mer än andra. Det går icke att övertyga mig om, att han sitter inne med större skattekraft än andra medborgare, utan jag säger än en gång, att det är snarare tvärtom.

Men icke desto mindre är det nog faktum i allmänhet, att jordbrukarna ha större skattekraft än en stor del av löntagaregrupperna. Och jag tror det är på grund härav som man här gjort sig skyldig till en begreppsförväxling. Det är nämligen icke *ägandet* av fastigheten, som skänker den större skattekraften, utan det är den *i fastigheten nedlagda förmögenheten*. Och det är ju så, att de allra flesta, som inneha fastighet, ha också en större eller mindre förmögenhet nedlagd i den. Men det är då denna *förmögenhet*, som skänker den större skattekraften. Den skulle vara precis lika stor, om förmögenheten vore placerad i bank eller på annat sätt. Men om det är så — och jag tror för min del, att det är obestridligt — då frågar jag, och det skulle verkligen vara högst värdefullt att få klart och tydligt besked på den punkten: *varför* i all rimlighets namn skall en på visst sätt placerad förmögenhet belastas med en särskild skatt, under det att man, om man har samma förmögenhet placerad på annat sätt, t. ex. i en bank, skall slippa lindrigare undan? Slutsatsen blir ovillkorligen, att det är en förmögenhetsskatt vi skola ha, och att den skall drabba oavsett *var* förmögenheten är placerad. Såvida man nu skall ha en objekt-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skatt bredvid inkomstskatten, och kräver som oeftergivligt att denna objektskatt skall drabba *rättvist*.

Det var i huvudsak vad jag ville ha sagt i denna sak. Jag skall icke falla för frestelsen att giva mig in på polemik rörande detaljerna och på det sättet gripa utskottsledamöterna i ämbetet. Men en liten anmärkning kan jag icke underlåta att göra.

Man ser i diskussionen, särskilt i den socialdemokratiska pressen, gång efter annan framhållas på tal om de olika linjer, som här föreligga, att i varje fall efter en ny fastighetstaxering det skulle komma att gå så, att de sex procenten, som utskottet nu lämnat på botten av inkomstskatten som garanti för kommunernas ekonomiska stabilitet, komme att i de flesta fall verka på det sättet, att de fattigare och mindre jordbrukarna skulle bliva beskattade mer än andra grupper, emedan deras inkomster med avdrag av skuldräntor etc. skulle understiga de ifrågavarande 6 procenten. Man förbiser här en mycket viktig faktor, och det är, att även en jordbrukare skall väl i all rimlighets namn icke bara ha den inkomst av jordbruket, som motsvarar vanlig kapitalränta på egendomens köpeskilling. Han har ju även och *måste* ha en inkomst *dessutom*, som motsvarar skälig ersättning för själva *arbetet*. Hemmanet, jordbruket är ju bara det verktyg, med vilket han frambringar sin inkomst, liksom t. ex. en verkstad, för en annan är det verktyg, varmed han frambringar sin inkomst. Utöver det primära kravet, att fastigheten skall förränta köpeskillingen, så skall den också giva möjlighet till utkomst för innehavaren. Och det gör den i de allra flesta fall. Åtminstone beträffande mindre jordbrukare, måste denna inkomst som regel ligga långt över 6 %. Även om han under dåliga år icke kan påräkna ränta på sina i egendomen nedlagda pengar, så bör han åtminstone kunna påräkna en inkomst, som, om också dåligt, ersätter hans arbete under året. Och erfarenheten visar — vilket också är alldeles naturligt — att det verkar så, att inkomsten i regel alltid vid normal taxering betydligt, ibland flerfaldigt överstiger 6 % på jordegendomens taxeringsvärde.

Detta mera i förbigående.

När man emellertid vid en mera närgången kritik måste frånfalla de åberopade skälen för de fristående objektskatterna, så faller man åter på det bekväma: vi *måste* i alla fall ha dem. Nu ber jag få understryka, vad jag förut sagt, att man har aldrig gjort det ringaste försök att *bevisa* med konkreta fall och exempel, att vi »måste» ha dem. Men låt gå för att vi »måste» ha dem, så återstår dock frågan: är det nödvändigt att de sålunda behövliga objektskatterna skola vara byggda på uppenbart orättfärdiga grunder? Jag tror nu för min del icke att de nödvändigtvis behövas. Men i varje fall bör det undersökas, om det icke kan hittas på något annat sätt att garantera en någorlunda jämn och tillräcklig inkomst för kommunerna. Jag hörde en gång herr Olsson i Ramsta — jag minns icke om det var här i kammaren eller på något annat ställe — föreslå *ett* sätt, nämligen att jordbrukarna skulle skatta efter medeltalet för de tre sista årens inkomst. Det är *ett* sätt, fastän jag tror nu icke det är det riktiga.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Men jag skulle vilja föra tankarna på ett annat sätt, nämligen att denna önskade garanti för stabilitet i kommunens ekonomi åstadkommes genom en lagstadgad *kommunal fondbildning*. På så sätt att det enligt fastslagna grunder ålåge kommunerna att under de goda åren lägga upp en »reservfond», som funnes tillgänglig att tillgripas under de dåliga åren. Nu är det på det sättet, att statsmakterna i stället för att uppmuntra till fondbildning, sparsamhet och sund och klok finanspolitik i kommunerna, tvärtom ha förbjudit kommunerna att lägga upp fonder. Jag tror att både det ena och det andra skulle kunna regleras genom en lag om kommunal fondbildning, att träda i stället för det nu av staten direkt uppmuntrade, ekonomiskt ruinerande lånesystemet.

Jag har nu talat de minuter, som äro tillmätta åt mig. Jag skall endast sluta med det önskemålet, att, när man går till fortsatt utredningsarbete i denna fråga, så ifall man icke kan hitta på några bättre, några mera reella och bärande skäl, än som hittills anförts för de fristående objektskatterna, man då resolut kastar dem över bord och bygger på ren inkomsskatt, eventuellt även förmögenhetsskatt, samt söker ernå den önskade garantien för stabilitet i kommunernas ekonomi genom lagstadgad kommunal fondbildning, ungefär efter mönstret av de regler som nu gälla för skogsaccisens användning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrade:

Herr Bökelund: Herr vice talman, mina herrar! Då det digra utskottsbetänkandet i denna fråga utdelades till kammarens ledamöter, var genom pressen redan känt, att utskottet avstyrkte definitiv lösning av kommunalskattefrågan och i stället förordade en provisorisk lösning, huvudsakligen lagd på de principer, som innehållits i den motion i frågan, som framburits på liberala samlingspartiets vägnar, men vad man förut ej fått veta var, huru utskottet tänkt sig, att kommunalskattefrågan skulle slutligen lösas. För min del gick jag med det allra största intresse att studera denna del av betänkandet, men jag får säga, att jag kände mig mycket besviken, sedan jag tagit del av utskottsmajoritetens uttalande om riktlinjerna för den förnyade utredning, som begäres. Utskottet förklarar sig på grund av det läge, vari frågan kommit, icke hava möjlighet angiva några andra principiella riktlinjer än att prövningen bör utgå *dels* från det material, som sammanförts i propositionen, *dels* från de uppslag, som framlagts av reservanterna bland 1919 års sakkunniga, och *dels* slutligen från de synpunkter, som framkommit vid årets riksdag. Utskottet har således icke kunnat eller velat taga ställning till frågan, om den kommunala beskattningen skall grundas uteslutande på principen skatt efter förmåga eller därjämte på fristående objekt- eller intresseskatter. Vi hava sålunda nu icke kommit frågans lösning mycket närmare, än då vi för 20 år sedan började utredningen.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Samma tvekan beträffande de principiella förutsättningarna för frågans lösning, som då förefanns, råder ännu. Utskottsmajoriteten liksom reservanterna bland 1919 års sakkunniga torde emellertid ganska mycket luta åt den uppfattningen, att en god lösning vinnes endast, om skatteförmågan lägges till grund för den kommunala skattskyldigheten liksom för den direkta statsbeskattningen. För min del kan jag icke dela denna åsikt. Skälen emot en lösning efter allenast sistnämnda princip äro kända och ha för övrigt redan förut här diskuterats, så jag skall därför icke upptaga kammarens, nu mer än vanligt dyrbara tid med att upprepa dem. Jag vill endast betona, att enligt min mening den kommunala skattskyldigheten icke kan utmätas uteslutande efter förmåga med mindre kommunernas självstyrelse i ekonomiska angelägenheter i väsentlig grad inskränkes eller viktiga ekonomiska uppgifter överflyttas på staten och att därjämte åt skatteutjämningen gives vida större betydelse, än som nu ifrågasättes. Av vad utskottet anfört emot objekts- och intresseskatterna, har jag ej blivit föranledd frångå den ståndpunkt jag hittills intagit i denna fråga, nämligen den, att en rättvis lösning av kommunalskattefrågan icke vinnes annat än genom en väl avvägd kombination av objekt- och förmågeskatter. Skall den kommunala skattskyldigheten läggas efter samma grunder som statsbeskattningen, blir det medelklassen, som nu hårt tryckes av de direkta statsskatterna, vilken också finge på sig taga den drygaste delen av den kommunala skattebördan.

Utskottets ledamöter äro eniga i ett avseende, nämligen därutinnan att frågan icke nu bör definitivt lösas, men att genom ett provisorium de påtagligaste bristerna i det nuvarande systemet böra undanröjas. Jag skall icke, herr vice talman, göra något yrkande i motsatt riktning. Även jag anser, att i det läge frågan av flera orsaker nu kommit en provisorisk lösning är att föredraga.

Då det sålunda nu gäller att taga ställning till de olika förslag, som framkommit, så har jag med den uppfattning jag har i fråga om principerna för en definitiv lösning, givetvis avgjord sympati för de förslag, som ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag. Då jag således icke kan biträda utskottets förslag, så beror detta också därpå, att jag anser, att förslaget icke rättvist fördelar skatterna emellan fastighetsägarna inbördes, i det att två fastighetsägare, som inneha lika högt taxerade fastigheter och vilkas inkomst av fastigheten icke överstiger det garanterade minimum av 6 resp. 5 % av taxeringsvärdet, beskattas lika, även om den ene är skuldfri och den andre mycket skuldsatt, d. v. s. den ekonomiskt svagare får bära lika skattebörda. Därjämte vill jag understryka, vad redan förut framhållits, nämligen att en fastighetsägare enligt utskottets förslag icke kommer i åtnjutande av skattefritt avdrag, så framt han icke taxeras för inkomst utöver det garanterade minimum. Skall en sådan fastighetsägare få fulla orts- och familjeavdrag, måste överskjutande inkomsten åtminstone uppgå till avdragens belopp. Dessa

ojämnheter i beskattningen mildras väsentligt i såväl Kungl. Maj:ts som i de förslag, som reservanterna framlagt.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vidare må framhållas, hurusom i fråga såväl om landstingsskatt som om vägskatt fastigheterna bliva väsentligt mera belastade enligt utskottets förslag än enligt Kungl. Maj:ts förslag, i det att såsom skattepliktig inkomst för dessa skatter enligt utskottets förslag räknas såväl inkomst av kapital och arbete som inkomst av fast egendom. Enligt Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag däremot beskattas endast 6 % resp. 5 % av taxeringsvärdet. Dessa förslag bibehålla således i detta avseende nu gällande skattegrund. Enligt utskottets förslag inträder däremot en avsevärd skärpning i skattskyldighet för alla fastighetsägare med inkomst av fast egendom utöver det garanterade minimum.

I utskottets motivering å sid. 36 säger utskottet, att utskottet nödgats konstatera det berättigade i den kritik, som i samtliga motioner riktats mot värdet av den statistiska utredning rörande förslagets verkningar, vilken åtföljer huvudpropositionen, framför allt på grund av de djupgående förändringar av alla ekonomiska förhållanden, som inträtt efter den tidpunkt, från vilken utredningens primärsiffror äro hämtade. Och å sid. 38 fortsätter utskottet, som strax därförut framhållit, att det kungl. förslagets fastighetsskatt och näringsskatt innebära en dubbelbeskattning, att utskottet vill för sin del särskilt framhålla, att de tabeller över 1918 års provtaxering, som åtfölja propositionen, ingalunda kunna anses jäva sagda farhågor, med hänsyn till de förändrade förhållanden, som inträtt efter tidpunkten för denna provtaxering, och till den ökade belastning, som genom den oundgängliga förbättringen av taxeringsförfarandet måste komma att drabba såväl fastighet som näring. För att få någon grund för bedömande, huru de åberopade djupgående förändringarna av de ekonomiska förhållandena ställa sig i en jordbrukskommun, har jag i en av provtaxeringskommunerna, nämligen Hossmo socken i Kalmar län, företagit en undersökning, grundad på årets taxering. Då jag antager, att de siffror, som därvid framkommit, kunna ha ett visst intresse för kammarens ledamöter, vill jag nu lämna en summarisk redogörelse för dem, naturligtvis med reservation för felräkningar, som jag möjligen kan ha begått i brådskan; i varje fall torde eventuella felaktigheter icke vara av den betydenhet, att de inverka på det slutomdöme, som undersökningen föranleder till.

Enligt tabell 7 vid propositionen uppgick år 1918 antalet bevillningskronor i Hossmo socken till 1,339 kr. Av detta antal belöpte 744 kronor å fastigheterna och 595 kronor å inkomsten. Motsvarande siffror äro nu enligt årets taxeringslängder 744 kronor av fastighet, d. v. s. lika, och 1,068 kronor av inkomst eller tillhopa 1,812 kronor. Bevillningskronorna eller, om förslagens terminologi begagnas, skattekronorna för inkomst hava ökats med 472 kronor eller med nära 80 %. Under förutsättning av samma skattebehov som år 1918, skulle utdebiteringen per skattekrona sjunka från 10

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

kronor 85 öre, som den enligt tabell 3 utgjorde för år 1918, till 8 kronor 1 öre för år 1920. Fastigheterna, som enligt tabell 4 år 1918 haft att bära omkring 55 % av kommunalutskylderna, skulle nu få vidkännas allenast omkring 41 %. De ekonomiska förhållandena hava i denna kommun således inverkat så, att inkomsttagarnas skattebörda väsentligt ökats, vilket för dem kommer att kännas så mycket mera betungande som de allra flesta äro mindre inkomsttagare, vilkas skattekraft sannerligen icke ökats i förhållande till den ökade arbetsinkomsten.

Nu har det sagts, att vid en blivande fastighetsomtaxering fastighetsvärdena säkerligen komma att höjas avsevärt, varigenom en större skattebörda automatiskt skulle påläggas fastigheterna. Ja, detta påstående är nog i viss mån riktigt; men jag vill framhålla, att om förhållandet mellan fastighetsinkomst och annan inkomst i Hossmo kommun i år skulle hava bibehållits sådant det var 1918, fastighetsvärdena borde höjas i medeltal med omkring 80 %. Med den kännedom jag har om förhållandena tror jag icke, att, huru än taxeringsnämnderna må omorganiseras, en så stor höjning i fastighetsvärdena i denna socken skall kunna genomdrivas vid nästa omtaxering. Som jag nyss nämnde, så hava de förändrade förhållandena medfört den förskjutning i fördelningen av kommunalskattebördan, att fastigheternas andel minskats med 14 %. Om vi nu jämföra siffrorna i tabell 4 med varandra, så finna vi, att fastighetsägarnas ökade skattebörda uppgår enligt utskottets förslag till 13,5 %, enligt herrar Johanssons och Svedbergs reservation till 13,8 % och enligt herr Swartz' förslag till 17,3 %. Dessa siffror visa, att denna ökade skattebörda i stort sett motsvarar den minskning, som för fastigheterna i verkligheten inträtt i år i förhållande till år 1918. Med andra ord, en kommunalskattereform enligt dessa förslag skulle i stort sett, om den tillämpats i år, återställa förhållandet mellan fastigheterna och inkomsten i förevarande hänseende till vad det var 1918. I verkligheten skulle fördelningen emellertid ställa sig gynnsammare för fastigheterna, emedan, såvitt jag kunnat finna, deklarerade inkomsten av fastigheterna är rätt så mycket mindre, omkring en tredjedel, i år än nämnda år.

Tillämpas de särskilda förslagens bestämmelser på årets taxeringsuppgifter, så befinnes, att skattekronorna ökas enligt utskottets förslag till 2,160 kronor, enligt herrar Johanssons och Svedbergs reservation till 2,187 kronor och enligt herr Swartz' reservation till 2,428 kronor. Under förutsättning av samma skattebehov för i år, som de statistiska tabellerna angiva för år 1918, skulle utdebiteringen sjunka enligt utskottets förslag från 8 kronor 66 öre till 6 kronor 68 öre, enligt herrar Johanssons och Svedbergs reservation från 8 kronor 69 öre till 6 kronor 63 öre och enligt herr Swartz' reservation från 7 kronor 57 öre till 5 kronor 95 öre.

De hittills inträdda förändringarna i de ekonomiska förhållandena hava vad Hossmo socken beträffar således icke gått i den riktning, utskottet synes befara. Utvecklingen har tydligen gynnat

fastighetsägarna. Om de förut nämnda förslagen skolat tillämpas vid årets taxeringar i Hossmo socken, hade förskjutningen icke blivit större än att förhållandet år 1918 nätt och jämt återställts. Sannolikt äro förhållandena enahanda i flertalet av våra landskommuner, där jordbruksnäringen är förhärskande.

Innan jag avslutar denna redogörelse torde jag böra nämna, att de taxerade jordbruksinkomsterna i Hossmo socken icke äro låga utan tvärtom kunna anses vara relativt höga och att de flesta av inkomsttagarna måste hänföras till de lägre inkomstgrupperna.

Som jag nyss nämnde, kan jag ej biträda utskottets förslag till provisorium. Det gäller således för mig att taga ståndpunkt till något av de reservationsvis framlagda förslagen. Efter noggrant övervägande har jag funnit mig böra i huvudsak ansluta mig till det förslag, som innefattas i herr Swartz' reservation. I fråga om de s. k. repartitionstalen intager detta förslag en ställning emellan de förslag, som innefattas i herr Gustaf Nilssons m. fl:s samt herrar Johanssons och Svedbergs reservationer, vilket förhållande synes mig vara en obestridlig fördel, då det nu gäller att provisoriskt tillämpa ett nytt förslag. Att sänka repartitionstalen så lågt som i herrar Johanssons och Svedbergs reservation påyrkas, skulle däremot enligt mitt förmenande i många fall giva fastighetsägarna en obehörig förmån på andra inkomsttagares bekostnad. Härtill anser jag mig ej kunna medverka.

Då herr Swartz' reservation även i vissa andra avseenden innefattar förslag om ändringar i propositionen, som äro av principiell innebörd, skall jag bedja, herr vice talman, att få i korthet angiva min ståndpunkt till ett par av dessa; och skall jag beröra dem i den ordning de förekomma i motiveringen till reservationen.

Reservanten likasom utskottets majoritet föreslår, att omtaxering av fastigheterna skall uppskjutas till år 1922 och att emellertid till nästa års riksdag måtte framläggas förslag till omorganisation av taxeringsväsendet och till provisoriska grunder för taxering av skog, avsedda att tillämpas vid den nya fastighetstaxeringen.

För min del anser jag visserligen önskvärt, att nytaxering av fastigheterna må komma till stånd fortast möjligt, på det att nuvarande ojämnheter i fastigheternas taxeringsvärden måtte i största möjliga omfattning undanröjas, men jag vill icke förneka, att detta mål säkrare vinnes, om taxeringsnämnderna före en dylik omtaxering omorganiseras. Då ett uppskov med nytaxeringen ett år ej kan medföra någon vidare olägenhet, biträder jag för min del det sålunda såväl av utskottet som herr Swartz framlagda förslaget. Därvid vill jag emellertid betona, att enligt min åsikt det är av stor betydelse, att fastighetstaxeringen kommer att verkställas av fristående beskattningsnämnder, som icke hava något att skaffa med inkomsttaxeringen, och att dessa nämnders verksamhetsområden komma att omfatta flera kommuner. Därigenom torde man kunna förvänta, att den nu på många håll rådande olikheten i fastighetstaxeringen i angränsande kommuner icke vidare blir så framträdan-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

de som nu. Sakkunniga biträden böra givetvis ställas till nämndernas hjälp, varjämte bör så anordnas, att fastighetsägaren själv skall lämna uppgifter till ledning för uppskattningen.

Vidkommande därefter frågan om taxering av växande skog, så har jag alltid sympatiserat med tanken, att den växande skogens värde ej borde inbegripas i fastighetens taxeringsvärde, men då följderna ur kommunalskattesynpunkt av en så genomgripande förändring av nu bestående förhållanden för skogskommuner icke kunde överblickas — det kunde nämligen med fog befaras, att en reform i sådan riktning skulle betänkligt minska skattekronorna i kommunen — tilltrodde jag mig icke att under sakkunnigas överläggningar förorda ett stadgande i denna riktning, utan biträdde jag förslaget att genom lägre repartitionstal å skogsvärdet lindrigare beskatta den växande skogen. Då skogen avverkades borde emellertid enligt min uppfattning inkomsten av skogsbruket underkastas taxering till inkomstskatt, i följd varav jag utan tvekan biträdde förslaget, att skogsaccisen borde bortfalla såsom kommunal beskattningsform. Nu föreslår såväl utskottet som herr Swartz att Kungl. Maj:ts förslag i denna del *icke* skall godkännas utan att frågan om skogsbeskattningens slutliga ordnande skall bli föremål för förnyad utredning. Därjämte uttalas önskvärdheten av att resultatet av denna utredning förelägges riksdagen redan nästa år, på det att de nya grunderna må komma till tillämpning vid fastighetstaxeringen år 1922. Det synes mig tvivelaktigt om ett så vidlyftigt och omtvistat problem som detta kan genomdiskuteras på så kort tid, man tänkt sig, men även om en eventuell utredning befinnes icke kunna slutföras så hastigt, utan förslag härutinnan kan framläggas först i sammanhang med förslag om en definitiv lösning av kommunalskattefrågan, anser jag emellertid, att det vore mycket vunnet, om man till sist nämnda tidpunkt kunde erhålla ett förslag till lösning av denna fråga, varom man kunde enas. Ur denna synpunkt och med hänsyn till den minskade betydelse, skogsaccisen skall erhålla enligt herr Swartz' reservation, kommer jag, herr vice talman, att rösta för bifall till nämnda förslag i denna del.

Den kungl. propositionen innehåller förslag om viss skattefrihet för kooperativa föreningar. Liknande förslag har tidigare varit förelagt riksdagen, men avslagits. För min del anser jag, att man ur principiell skattesynpunkt icke kan göra någon skillnad mellan vinsten å ett kooperativt företag och vinsten å en rörelse, utövad av enskild person eller bolag, och att således någon principiell grund för den undantagsställning i detta hänseende, som man nu vill giva åt de kooperativa föreningarna, icke förefinnes. Vår skattelagstiftning innehåller emellertid redan nu stadganden, som åsyfta skattelindring för vissa ekonomiska föreningar. Den kooperativa verksamheten har allt mer och mer utvecklats, och numera torde betydande ekonomiska företag vara byggda på kooperativ grund. Skulle den ifrågasatta skattelindringen medgivas, torde därför såväl staten som kommunen berövas icke så få skattekällor. Då en dylik an-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

ordning synes mig i och för sig betänklig och då jag icke kan föreställa mig, att den ifrågasatta skattelindringen har en betydelse för kooperationens utveckling, som man vill göra gällande, kan jag för min del icke vara med om att utvidga de i nu gällande skattelagar medgivna undantagsbestämmelserna beträffande ekonomiska föreningar; och kommer jag därför att rösta för bifall till herr Swartz' reservation även i denna del.

Slutligen ber jag, herr vice talman, att i största korthet få säga några ord om den kommunala progressivskatten. När denna skatteform diskuterades bland 1919 års sakkunniga, var jag mycket tveksam om lämpligheten av att i ett skattesystem med repartitionsskatter inordna en progressivskatt. Då jag emellertid icke kunde bestrida, att om åt skatteförmågan skulle, såsom önskligt var, givas ett övervägande inflytande på systemet, en progressivskatt borde ingå bland skatteformerna, ställde jag mig slutligen icke avvisande mot denna skatt. Däremot kunde jag icke gå med på att medel till skatteutjämningen skulle uttagas genom denna skatteform. Denna ståndpunkt intog jag av två skäl. Först och främst ansåg jag, att skatteutjämningen bör vara en statens angelägenhet, som bör ordnas med statsmedel och genom statens organ. Vidare kunde enligt min åsikt med skäl befaras, att om betydande belopp på detta sätt uttoges och utdelades, sparsamheten i kommunernas förvaltning skulle äventyras. Jag står i detta hänseende på samma ståndpunkt, som jag då intog, och ber att få åberopa och fullt instämma i de skäl, som herr Swartz i denna fråga anfört i sin reservation. Utskottet föreslår nu, att 75 procent av skatten från såväl bolag som enskilda skall tillfalla kommunen men 25 procent användas till utjämningen, varjämte utskottet liksom herr Swartz anser det önskvärt, att till befordrande av en sund kommunal hushållning varje kommuns rätt att uppbära skatter sättes i viss relation till utdebiteringen på alla skattskyldiga. I sådant avseende föreslås, att högst en fjärdedel av varje kommuns skattebehov får fyllas genom progressivskatten. Emot detta sista förslag anser jag mig icke böra göra någon invändning. Utskottet föreslår vidare, att progressivskatten skall fördelas mellan vederbörande kommuner efter fördelningen av den skattskyldiges till kommunal inkomstskatt taxerade inkomst. Denna fördelning av progressivskatten har man tänkt sig att hemkommunens prövningsnämnd skulle verkställa. Jag vill icke bestrida, att det kan ligga rättvisa i detta förslag, men jag kan icke underlåta att framhålla, att den nya uppgift, som sålunda lägges å prövningsnämnderna, blir synnerligen betungande och kommer att förorsaka ett tidsödande och omständligt förarbete, som givetvis särskilt skall avsevärt öka kronoombudets arbetsbörda, vilken redan nu är oskäligt stor. Denna nya pålaga kan säkerligen icke fullgöras, utan att andra viktiga uppgifter eftersättas. Om jag nu icke bestämt opponerar mig emot detta förslag, så beror det därpå, att såväl utskottets som herr Swartz' förslag innehålla den modifierande bestämmelsen, att grundbelopp under 50 kronor ej behöver fördelas, vilket

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

alltid innebär någon lättnad. Av vad jag nu anfört torde framgå, att jag beträffande progressivskatten i allo ansluter mig till herr Swartz' reservation.

På grund av vad jag nu anfört i fråga om principerna för en provisorisk lösning av den föreliggande frågan ber jag, herr vice talman, att få yrka avslag å utskottets förslag i den föredragna punkten och bifall till herr Swartz' reservation under punkt I, mom. D, såvitt reservationen rör §§ 57, 58 och 59 i lag med särskilda bestämmelser att för viss tid gälla i stället för vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Herr *Thore* instämde häruti.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina herrar! I ett välordnat samhälle borde man ju över huvud taget icke resonera om några skatter på inkomster, som icke överstiga existensminimum, ett anständigt existensminimum. När man likväl tvingas att göra det här, så beror det på att det för ögonblicket ju är hopplöst att tänka sig en skattereform genomförd, som skulle ge rättvisa åt de fattigaste befolkningslagren i samhället. Jag skall därför icke uppehålla mig vid vad jag skulle anse vara den bästa formen av skatt, utan jag skall uppehålla mig vid de nu föreliggande förslagen och se efter vilket, som ur den stora allmänhetens synpunkt vore bäst att få genomfört. Jag har då kommit till det resultatet, att regeringsförslaget otvivelaktigt är det bäst genomarbetade och det som, genomfört under en provisorietid av 4 eller 5 år och satt under granskning av skatteexperter för den tid, det gällde, skulle låta oss få ett definitivt förslag utarbetat, där man hade skaffat bot för de brister, som det eventuellt är behäftat med. Tar man det liberala förslaget, så bibehåller man de gamla principerna, och således står man åter, när man nästa gång skall gå att lösa frågan i den fria diskussionens tecken, och vi ha sett nu, huru under den korta tiden av 5 eller 6 månader diskussionen kan utsväva. Vad skulle då icke resultatet bli, om man finge 5 eller 6 år till på sig att utlägga saken?

Det förnämsta argumentet emot regeringens förslag på den liberala och högersidan synes vara, att de fristående objektskatterna skulle utgöra en dubbelbeskattning. Jag får då säga, att det är ganska märkvärdigt att liberalerna och högern först nu upptäckt dubbelbeskattningen. Så länge egnahemsägarna och annat småfolk ute i landet voro de, som betalade den där dubbla skatten, existerade den icke. Då kände man icke till den men nu, när den s. k. dubbelbeskattningen skulle nå deras egna plånböcker, då upptäcker man den. Detta besannar nu det gamla ordspråket: den känsligaste nerven är den, som går till plånboken. En fristående objektskatt eller intresseskatt låter ju mycket väl försvara sig ett litet stycke på väg, men den låter naturligtvis icke försvara sig hur långt som helst, och jag har efter moget övervägande kommit till det resultat, att de repartitionssiffror, som äro föreslagna i regeringens förslag, äro för höga och att man i stället helst borde taga dem, som äro föreslagna i herr Swartz' förslag. Men

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

nu har den proportionella rättvisan icke tillåtit vårt parti att få en ordinarie representant i utskottet. Hade jag varit ordinarie ledamot av utskottet, är det sannolikt, att jag skulle hava avgivit en reservation, som upptagit de repartitionstal, som finnas i herr Swartz' reservation, och i övrigt sammanfallit med den av socialdemokraterna avgivna reservationen. Det är ju så, att om en man har en fastighet, som tillåter honom att försörja sig på den helt och hållet, utan att ligga vid industrien eller någon annan näring, så är han på ett helt annat sätt tryggad till sin utkomst, än en industriarbetare är, och redan av den anledningen kan man försvara en intresseskatt, fast man naturligen icke får låta den gå för långt. Som det har framhållits, är det ju också så, att en fastighetsägare utan tvivel har en varaktigare nytta av de utgifter, som kommunen gör, än en industriarbetare. Jag har ett särdeles påtagligt exempel ifrån min egen kommun. Man byggde där för några år sedan en stor fabrik, som förde dit 2 à 3 hundratal arbetare. När den hade drivits 3 till 4 år, så slog man igen butiken, och så flyttade arbetarna sin väg, men under tiden hade ju kommunen åsamkats en hel del utgifter för tillfredsställande av deras behov i form av sjukvård och andra anordningar, som tillvaron av fabriken nödvändiggjorde. Om en kommun bygger ett stort sjukhus och alla kommunens invånare deltaga i repartiseringen av kostnaderna för detsamma, inträffar det mycket lätt och förresten mycket ofta, att det sedan blir en förskjutning i den industriella verksamheten, en arbetare flyttar, en järnvägsman blir förflyttad till en annan kommun, och när han kommer dit, kanske han får börja deltaga i byggandet av en ny anstalt igen. Nu är det ju icke en dubbelbeskattning, om vi nu skola kalla det så, som är föreslagen här, av någon så svår beskaffenhet, att den skulle ruinera eller ens tillnärmelsevis trycka de grupper av samhällsmedlemmar, det gäller, så hårt som det existerande skattesystemet tryckt löntagare och industriarbetare, och under en provisorietid, när det gäller att få pröva ett system, att få en grundval för en kommande, definitiv skatteform, synes det mig ha varit nästan en skyldighet även för dem, som hade en liten avvikande mening, att taga den. Särskilt stora svårigheter har man framhållit, att det skulle ligga i att få ordnat taxeringsförfarandet på tillfredsställande sätt, och det kan ju vara sant, om man vill ha taxeringsförfarandet så noggrant, att det skapar den absolut rätta fördelningen av taxeringsvärdena på de olika fastigheterna, men nöjer man sig med det, som vanligt sunt bondförstånd ger till utslag, tror jag, att man mycket väl redan med nuvarande bestämmelser kan åstadkomma en fastighetstaxering, som skapar ganska bra rättvisa mellan de olika fastighetsägarna i kommunen. Jag var för några år sedan i tillfälle att deltaga i en sådan fastighetstaxering, och jag kom då underfund med att det icke är så förfärligt svårt att avväga de olika fastigheternas värden mot varandra, om man bara har den goda viljan. Men har man icke den goda viljan, då får man nog upp stötestenar, hela berg av stötestenar, för vilket förslag som helst, hur bra utformat, det än kan vara.

Skogsbeskattningen är en annan sak, som man har hängt upp sig på, och herr Lindman anser, att det är fullkomligt omöjligt att åstad-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

komma en något så när rättvis skogsbeskattning. Ja, skall man ha den absoluta rättvisan, är det naturligtvis så, men vill man nöja sig med vad vanligt folk uppskattar skogen till, om de sättas i tillfälle därtill, så kan man nog få en något så när tillfredsställande skogsbeskattning. Herrarna skola icke tro, att det är möjligt för riksdagen eller för några sakkunniga att utforma lagtexter, som möjliggöra en rättvis fastighetstaxering. Finns icke den goda viljan hos nämnderna att göra det, så går det icke. Det är alldeles klart. Bli emellertid nämnderna sammansatta av olika intressenter i kommunen, så är det ju tydligt, att de komma att hålla ögonen på varandra, så att man får något så när rimlig taxering. Jag tror således icke, att det på den punkten skulle möta så förfärligt stora svårigheter, om man bara vill.

Slutligen vill jag säga, att vi här i vårt land ha ett särdeles stort behov av att få utbildade experter på olika områden och icke minst på detta. Men skall man åstadkomma en skattelag, synes det mig ha varit på det sättet, att man valt en jurist, som varit skicklig i att skriva lagtext, och om han förstod sig på det verkliga levande livet, det har blivit en senare fråga. Skall man få folk, som verkligen begripa saken, så tycker jag, det är nödvändigt att taga ut folk med vanligt sunt förnuft och praktik och ge dem order att lära sig saken fullkomligt och icke göra någonting annat, innan de kunna det. Då kanske man kunde få diskutera problemet på annat sätt, än nu, ty jag får säga, att när jag suttit och hört debatterna på kommunalskatteutskottet, ha de erinrat mig om en byastämma mycket mer än jag tycker om.

Nu är det ju också så, att de politiska partierna, när de bedriva upplysningsverksamhet, göra det på ett alldeles särskilt sätt. För en tid sedan gick det en serie av ledare genom den liberala pressen, som hade till överskrift: Vad ha torparna gjort socialdemokraterna? Rubriceringen var sådan, att varje människa, som läste den, måste få den uppfattningen, att regeringens förslag var det, som drabbade torparna ojämförligt hårdast. Och det är klart, att det folk, som bara läser den där tidningspressen, fick den uppfattningen, ty liberalerna ansågo sig ju aldrig skyldiga att upplysa torparna om att deras förslag drabbade dem ännu hårdare. När man skall upplysa folk på det sättet och gör det år efter år, är det icke så förfärligt underligt, om man får något brev, där de hota med svavel och allt möjligt, om man verkligen går på ett så vanvettigt förslag som regeringens, då det sunda förnuftet likväl ger ett helt annat utslag. Ty, går man till de statistiska tabellerna, som medfölja utskottets betänkande, kommer man ju till det resultatet, att intet av förslagen är av den art, att det skulle ruinera någon här i landet, men man har obestridligen den fördelen med regeringens förslag, att det skulle åstadkomma en plattform för en granskning av frågan på ett helt annat sätt, än utskottets förslag, så att den vore färdig och mogen för en definitiv lösning om några år.

Nu vet jag inte — det få högersocialisterna och liberalerna avgöra — vem det är, som har skulden till att man icke gick fram med ett enigt förslag i den punkten, men så mycket tror jag mig kunna

konstatera utan att överdriva, att man har räknat ut ifrån den vanliga partipåveståndpunkten, icke vad som är bäst för folket, nej, det bryr man sig icke om, utan hur många tusen valmän får jag på den kroken, och på den. Då blir resultatet ett stort politiskt slagsmål om något, som egentligen icke är någonting att slåss om. Om jag undantar progressivskatten som ju är partiskiljande, är det verkligen ingenting att gräla om, det hela.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag skall icke uppehålla tiden längre utan låta det vara nog med vad jag sagt. Jag beklagar, att jag icke haft tillfälle att foga en reservation vid utskottets utlåtande, en reservation, som hade haft det Swartzska förslagets repartitionssiffror och i övrigt sammanfallit med herr Gustaf Nilssons reservation. När jag nu icke har det, är jag tvungen att av två onda ting välja det minst onda, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av socialdemokraterna avgivna reservationen.

Herr talmannen inträdde nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag ger herr Engberg fullkomligt rätt i, att det kungl. förslaget icke innebär någonting socialistiskt och kan därför icke heller kalla det för ett socialdemokratiskt förslag. Jag skulle tvärtom vilja beteckna det såsom ett kapitalistiskt förslag. Också har en av kapitalets stormän i utskottet anslutit sig ganska nära till detsamma.

Förslaget ålägger nämligen fastighetsägarna — jag vågar icke säga för att icke uppväcka en lång debatt skatt på obefintlig inkomst, dubbelbeskattning — vad jag skulle vilja kalla en tilläggsskatt, och detta torde vara ofrånkomligt. Med fastighetsägarna jämförliga kapitalister, som ha sina kapital insatta i banker och dylikt, gå fria från denna tilläggsskatt och äro, oavsett den progressiva beskattningen på sin förmögenhet, förpliktade till blott vanlig inkomstskatt på sitt kapital. Då nu fastighetsägarna till 80 à 90 % utgöras av småbrukare och av mindre husägare, vad man i allmänhet kallar egnahemsinnehavare, så är det givet, att det är dem, som denna skatt drabbar hårdast. Det är huvudsakligast av den anledningen, mina herrar, som jag icke kunnat vara med på objektbeskattningen i fråga och därför icke kunnat ansluta mig till det kungl. förslaget.

Det förefaller mig också, att under en tid, då bostadsbrist råder överallt och vi anslå hundratals miljoner för att avhjälpa densamma, att det är olämpligt att stävja denna egnahemsrörelse i vårt land genom en dylik beskattning.

Nu vet jag, att man kommer att svara mig, att utskottets förslag också innebär svagheter. Jag erkänner det, och svagheterna finnas just på de punkter, där utskottets förslag står nära det kungliga förslaget, nämligen då det gäller den garanterade beskattningsbara inkomsten av fastighet, respektive 6 à 4 $^1/_2$ %. Tyvärr kan detta, som förhållandena i vårt land nu äro, omöjligt und-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

vikas. Staten har pålagt kommunerna stora bördor för skola och fattigvård och andra rena statsangelägenheter. Då nu kommunerna äro alltför små enheter i skattehänseende och det i vissa kommuner är jordbruken, som utgöra de huvudsakliga skatteobjekten, så skulle, därest icke en garanterad beskattningsbar inkomst finnes av jordbruket, skatten under missväxtår drabba andra skattebetalare alltför hårt.

Önskvärt vore om dessa brister kunde hävas, men det kan först ske, sedan staten övertagit de delar av den kommunala beskattningen, som avse statsändamål. Praktiskt sett betyder emellertid denna garanterade minimiinkomst icke så mycket för den mindre jordbrukaren, därför att den i vanliga fall icke kommer att drabba småbrukarna. Den småbrukare, som icke leger någon arbetskraft eller, som jag tror det heter på fackspråket, köper arbetskraft, träffas icke härav, ty småbrukaren har alltid inkomst av det egna arbete, som han nedlagt på sin egendom, och denna sammanlagda inkomst måste i allmänhet vida överstiga de 6 %, som skall utgå såsom minimum beskattningsbar inkomst av denna jordbruksfastighet. På grund härav, och då jag insett dessa praktiska följder av förslaget, har jag icke motsatt mig detsamma.

Vad herr Swartz' reservation beträffar, så står den mycket nära det kungl. förslaget, men den har dock en brist, som är större än den, som finnes hos Kungl. Maj:ts förslag. Enligt denna reservation borttages nämligen den del av den progressiva skatten, som skall utgå till skatteutjämning. För min del skulle jag önska, att när det definitiva förslaget framlägges, vida större del än som nu föreslagits måtte avses för skatteutjämningsändamål.

Jag har biträtt utskottets förslag, som ju är ett provisorium, då jag anser detta förslag vara det enda riktiga och möjliga att antaga i närvarande stund. Jag står emellertid fast vid min i reservationen uttalade uppfattning att vid ett definitivt uppgörande av kommunalbeskattningen, denna skall läggas uteslutande efter förmåga. Och förmågan beror på vars och ens inkomst och även på vars och ens förmögenhet, och därför bör jämte inkomstskatten påläggas en kommunal förmögenhetsskatt.

Nu har man sagt, att denna tanke icke kan förverkligas på grund därav att man icke kan fördela förmögenheterna på olika kommuner, varigenom svårigheter skulle uppstå beträffande personer, som besitta förmögenheter i skilda kommuner. Jag föreställer mig emellertid, att det bör vara lika lätt att fördela förmögenheterna inom olika kommuner vid den kommunala förmögenhetsbeskattningen som att nu fördela progressivskatten, och jag tar därför för givet, att, när ett definitivt förslag göres upp, några svårigheter i detta avseende icke torde möta.

Ja, herr talman, jag har med dessa ord velat angiva min ställning till frågan, och jag skall icke nu uppehålla tiden längre, sedan förespråkarna för de olika riktlinjer, som äro angivna i utskottets förslag, nu ha yttrat sig i längre anföranden och därmed klargjort de olika partiernas ställning. Då jag, herr talman, anta-

ger, att vi alla önska, att debatten snart skall avslutas, så att vi kunna komma till votering i kväll, så ber jag nu att få sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Herr Sköld: Herr talman, mina herrar! Jag skall först be att få rikta några ord till herr vice talmannen. Han ansåg, att det förslag, som är framlagt i den kungl. propositionen, icke är något socialistiskt förslag, och däri kan jag ju instämma med honom. Han sade vidare, att det snarare vore ett kapitalistiskt förslag, och som bevis för den saken anförde han, att det fanns en stor finansman, som i huvudsak gillade regeringens förslag. Om man vill taga ett sådant bevis, undrar jag vad det kan bevisa, att bakom utskottets förslag stå herrar Lindman och Trygger, som man väl rätteligen också bör räkna till den högre finansen. Det kungl. förslaget, liksom reservanternas förslag, skulle vara ett kapitalistiskt förslag, därför att det beskattade fastighetsägarna för en obefintlig inkomst, under det att kapitalet icke skulle bliva beskattat av en sådan tilläggsskatt. Jag vill för min del påstå, att den anmärkningen drabbar även utskottets förslag. Jag tror icke det kan bestridas, att enligt utskottets förslag fastighetsägarna komma att påläggas större skatt i förhållande till inkomsten än vad en löntagare med samma inkomst får vidkännas. Man kan alltså säga beträffande utskottets förslag, att det även ger fastighetsägarna en tilläggsskatt, under det att kapitalet icke får någon sådan skatt. Jag vill härjämte tillägga, att är det så, att man vill ha en särskild skatt på kapitalet, så bör man hellre taga Kungl. Maj:ts förslag, ty detta innebär ju påläggande av en tilläggsskatt, som kommer att drabba så gott som allt kapital i landet.

Det blir egentligen mycket litet kapital, som blir befriat från denna tilläggsskatt, det blir pengar innestående på bankräkning, några obligationer och pengar, som utlånats direkt utan förmedling av penninginrättning. Jag tycker därför, att om det är så, att herr vice talmannen vill ha ett förslag, som beskattar kapitalet hårdare, då bör han snarare välja reservationen än utskottets förslag; strängt taget tror jag dock, att det vore lämpligast för vice talmannen att icke välja något förslag alls. Såvitt jag kunnat finna, synes herr vice talmannens ideal vara en kommunalbeskattning av den art, att den utgör ett verkligt attentat mot den kommunala självstyrelsen. Om man, som herr vice talmannen vill göra gällande, skulle låta staten få hand om alla kommunala utgifter, som man uppger vara utgifter för statsändamål, då lär det icke komma att finnas mycket kvar av den kommunala självstyrelsen.

När jag i förmiddags lyssnade till de båda stora tal, som här höllos av herrar Edén och Lindman, fick jag närmast det intrycket, att den mest förhärskande egenskapen hos dessa båda talare var en något långt driven anspråkslöshet, d. v. s. anspråkslöshet mot herrarna själva, men icke mot Kungl. Maj:ts förslag och mot reservationen. Det hade förut både från statsrådsbänken och från herr

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Engberg framställts anmärkningar mot utskottets förslag, vilka enligt mitt förmenande voro fullkomligt befogade, men på dessa fick man icke något svar. Man fick icke höra, att de båda herrarna ingingo på något försvar av sin ståndpunkt, eller att de gjorde något försök att tillbakavisa anmärkningarna. Man fick bara höra detta tal om att förslaget icke var något definitivt förslag och att man därför icke finge ha så stora anspråk på det. Man fick höra, att här gällde det ett provisorium, som för det första icke alls syftade till att bli ett definitivt förslag och som icke heller syftade till att utgöra någon försökslagstiftning, utan såvitt jag kunde finna avsåg förslaget enbart att räcka några år, för att sedan ersättas av någonting annat. Å andra sidan får man ju säga, att herrarna hade synnerligen stora anspråk på regeringens förslag och på reservanternas förslag, så stora anspråk, att de antagligen aldrig kunna komma att uppfyllas av något kommunalskatteförslag.

Jag tycker nu för min del, att den ståndpunkten, att ett sådant där provisorium skall vara så dåligt som möjligt, d. v. s. så beskaffat, att det varken kan duga till att ge några riktlinjer för en kommande kommunalskattereform eller ens till en försökslagstiftning, är ganska orimlig. Men den försvaras väl av utskottet därmed, att dess förslag innebär inte något nytt system. Det kungl. förslaget, det är ett nytt system. Det kommer med nya principer. Det för fram nya tankar, och därför vet man inte, vad det kan resultera i. Men däremot skall utskottsförslaget inte vara någonting nytt. Det skall vara förbättringar på det gamla systemet helt enkelt. Jag vill för min del säga, att hela den uppfattningen är fullständigt oriktig. Det är oriktigt att säga, att utskottsförslaget bara är en förbättring av den gamla bevillningsförordningen. Man skall inte låta lura sig därav, att huvudmomentet i detta nya förslag, som utskottet kommit med, är den gamla bevillningsförordningen, ty det behöver inte innebära, att det är det gamla skattesystemet, som skall stå kvar. Om jag frågar, vad det egentligen är, som medfört, att bevillningsförordningen har kunnat läggas till grund för utskottets provisorium, ja, då säger jag, att förutom de regler, som äro inarbetade och som avse avdragen, så har bevillningsförordningen förändrats bara i mycket liten grad. Man har i 8 § inskjutit två ord: »för fast egendom», man har i 9 § satt in ett nytt moment, som talar om vad som menas med inkomst av fastighet, man har i 11 § inskjutit två nya stycken, som medge avdrag från inkomstskatten för fastighetsskatten och skogsaccisen. Detta är över huvud taget det principiella, och det kan man ju säga, att det är mycket litet. Och vem som helst kan ju ha den tanken, att om det inte är större förändringar i bevillningsförordningen, så bör man också kunna säga, att detta inte är något nytt förslag, utan egentligen bara det gamla systemet modifierat. Men jag vill påpeka en sak. Låt oss bara göra det lilla tankeexperimentet, att utskottet i stället för att ändra 11 § och insätta de två nya styckena uteslutande hade låtit

nöja sig med att sätta in de två orden i 8 § och skjuta in det nya momentet i 9 §, d. v. s. bara göra två ändringar; vad hade då följden blivit? Jo, då hade följden blivit, att bevillningsförordningen hade kommit att innehålla bestämmelser dels om fristående objektskatt och dels om fristående degressiv inkomstskatt. Jag menar, att detta att bevillningsförordningen utgör ramen för detta provisoriska förslag behöver inte i och för sig betyda, att det bara är det gamla systemet, som blivit tillsatt med några nya klutar. Jag vill för min del hålla före, att detta provisorieförslag med hela sitt system är ett nytt skatteförslag. Låt oss bara tänka på, vari vårt nu gällande kommunalskattesystem består. Det består ju däri, att för inkomst av fastighet finns en fix fastighetsskatt och för alla andra inkomster finns en inkomstskatt, som på sätt och vis är degressiv, eller den var rättare degressiv för många år sedan, men genom penningvärdets fall har den förlorat sin egentliga karaktär av att vara degressiv. Det är det gamla skattesystemet. Då frågar jag: finns det egentligen någon verklig likhet mellan detta gamla skattesystem och det, som utskottet nu föreslår: en ny progressivskatt, en kombinerad inkomst- och fastighetsskatt, och därtill detta att inkomstskatten är degressiv samt slutligen detta underbara system, att för fastighetsägaren börjar degressionen ovanför 6 % av taxeringsvärdet? Jag kan för min del icke finna, att det finns några verkliga grundläggande likheter mellan det gamla skattesystemet och detta, som utskottet föreslår. Jag vill hålla före, att det går inte an att komma och säga, att utskottets förslag bara är ett litet oskyldigt provisorium, som blott utgör en viss förbättring av det gamla systemet. Det är ett nytt system.

Och jag vill fråga: är det någon som tror, för att begagna herr Edéns ord, att man för ut kommunalbeskattningen på mera ovissa vägar, om man prövar under de kommande fyra åren reservanternas degressiva inkomstskatt och reservanternas progressivskatt och reservanternas fristående objektskatt, än om man prövar utskottets progressiva skatt, utskottets degressiva inkomstskatt och utskottets garantiskatt? Ty om man säger, att man inte vet, varthän det kan leda med det kungl. förslaget, ja, då måste jag också säga, att ingen människa kan veta, varthän det leder med utskottets förslag. Särskilt vill jag verkligen sätta i fråga, om det är någon, som kan göra sig en föreställning om, hur det skall komma att verka med en sådan bestämmelse, som för jordbrukare och fastighetsägare endast tillåter avdrag, för den händelse inkomsten överstiger 5 respektive 6 % av fastighetsvärdet, d. v. s. att degressionen börjar ett stycke upp i inkomsten. Det är, såvitt jag förstår, en degressiv skatt, som världen ännu inte sett maken till. Och att då kunna på förhand säga, varthän den skatten pekar, tror jag vara mycket svårt.

När herr Lindman kommer och tycker, att det skulle vara synd om svenska folket, om det skulle bli ett försöksobjekt för en sådan här ny skattelagstiftning, så vill jag påstå, att det svenska folket kommer att i lika hög grad bli utsatt för att bli försöks-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

objekt med utskottets förslag som med reservanternas. Och därtill kommer ännu en omständighet, nämligen den, att om kammaren här i dag tar reservanternas förslag, så blir följden den, att man har någon utsikt att om fyra år få fortsätta med samma system, men om man däremot tar utskottets förslag, då kan man vara mycket övertygad och förvissad om att man om fyra år får övergå till att försöka ett nytt skattesystem.

Herr Lindman tyckte, att det skulle varit mycket trevligt och nyttigt och nödvändigt, att Kungl. Maj:t mer hade vänt sig till de sakkunniga myndigheter, som enligt herr Lindmans uttryck voro verkligt sakkunniga och kunde ge goda råd. Jag tror för min del, att det skulle varit mycket nyttigt för utskottet, om utskottet hade vänt sig till dessa sakkunniga, dessa verkligt sakkunniga och av dem inhämtat goda råd. Jag tror, att om utskottet hade gjort detta, så hade det nog inte kommit med det skattesystem, som det här gör, såvida man inte absolut till varje pris velat rida spärr mot den sakkunskap, som man vid vissa tillfällen dyrkar. Jag tycker, att handläggningen av frågan egentligen visar, att man inte har någon större respekt för denna sakkunskap.

Herr vice talmannen yttrade, att han inte skulle kalla det kungl. förslaget för en dubbelbeskattning, därför att han då kunde vänta, att han skulle få mothugg. Nu förstår jag inte, varför herr vice talmannen var så rädd för det. Det är ju dock inte mer än några dagar sedan herr vice talmannen var med om att underteckna en motivering, där det i en kantrubrik heter så här: fastighets- och näringsskatterna enligt det kungl. förslaget innebära dubbelbeskattning. Det är alldeles underbart, vad detta ord spelat en stor roll. Oupphörligt dyker det upp, jämt och ständigt sprides det över Sveriges land. Men det är mycket svårt att få veta, vad man över huvud taget menar med dubbelbeskattning. Jag gick först till utskottets betänkande för att få en definition på dubbelbeskattning enligt utskottets mening. Men då fick man en hänvisning till en av de motioner, som väckts, motionen nr 259 i första kammaren. Och där fann jag verkligen en liten definition. Det står nämligen på ett ställe, att dubbelbeskattning inträder, när vissa skattskyldiga få ingå i den allmänna repartitionen två gånger för samma skattekälla, om ock under olika namn. Nu tror jag, att den definitionen inte är alldeles riktig, och det bestyrktes ju också av herr Lindman i dag, när han sade, att det var ju inte alltid säkert, att det kungl. förslaget medför, att skatten för fastighet blir dubbelt så stor. Jag tror, att meningen med detta väl egentligen skall vara, att dubbelbeskattning inträder, när vissa skattskyldiga få deltaga i den allmänna repartitionen mer än en gång. Men det där, som sedan följer: »om ock under olika namn», det tycker jag verkligen, att det, såvitt jag kan finna, är en något oriktig formulering, om man utgår ifrån utskottets uppfattning. Ty om det skulle vara på det sättet, att dubbelbeskattning enligt utskottets mening skulle inträda, när en viss skattskyldig ingår i den allmänna repartitionen mer än en gång, då är jag nästan rädd

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

för att det förslag, som utskottet nu framlägger, också kommer att falla under beteckningen dubbelbeskattning. Jag skall be att få taga ett enda exempel. Jag skall inte taga fler exempel, och jag skall inte med detta exempel söka visa på något sätt, hur de olika skatteförslagen komma att verka. Jag har bara i statistiken plockat fram ett fall, tagit en jordbrukare från min egen hemtrakt och jämfört honom under olika förutsättningar. Det fanns i Västra Kärrstorp 1918 vid provtaxeringen en jordbrukare, som hade sitt hemman taxerat till 11,700 kronor. Han var gift och hade ett barn, och han hade en behållen inkomst till inkomst- och förmögenhetsskatten av 840 kronor. Samtidigt fanns i denna kommun en arbetare, som var gift och hade tre barn. Han hade en behållen inkomst till inkomst- och förmögenhetsskatten av 980 kronor. Nu är det ju så, att denna arbetare hade något större familj och fick sålunda litet större avdrag. Men å andra sidan var hans inkomst något större, och man kan därför, om man inte är alltför noggrann, säga, att dessa två skattskyldiga borde, om man lägger inkomsten som grund för skatteförmågan, egentligen vara lika bärkraftiga. Det tycker jag man skulle kunna gå ut ifrån. Om man nu tittar efter i den tabell, som visar, hur utskottets förslag verkar, så finner man, att jordbrukaren fick betala 53 kronor i skatt, under det att arbetaren fick betala 7 kronor i skatt. Här ser sålunda herr Lindman, att enligt utskottets förslag kan det till och med hända, att en jordbrukare får ingå i den allmänna repartitionen 7 gånger gentemot en löntagare med jämförlig inkomst. Jag tror, att det finns tusentals exempel på jordbrukare av detta slag i vårt land. Och ju mer taxeringarna komma att skärpas, desto större blir antalet av jordbrukare, som komma att befinna sig i denna situation. Ja, nu kan man ju fråga medlemmarna av utskottsmajoriteten: är denne bonde dubbelbeskattad eller inte dubbelbeskattad? Jag får väl tänka, att när man med så stor styrka påpekar, att det kungl. förslaget medför dubbelbeskattning, så bör väl utskottets förslag vara ganska fritt från dubbelbeskattning, och sålunda skulle man kunna tänka, att man menar, att detta är inte dubbelbeskattning. Om jag sedan tar ett av de andra skatteförslagen, och då har jag valt att taga herr Swartz' reservation, därför att herr Swartz' reservation ju i stort sett tar ut lika mycket av fastighetsägarna som utskottets förslag, så finner jag, att denne jordbrukare också enligt herr Swartz' förslag kommer att betala 53 kronor. Med en garantiskatt och en kombinerad inkomst- och fastighetsskatt enligt utskottets förslag får denne jordbrukare betala 53 kronor i skatt. Enligt ett system med fristående fastighetsskatt och en degressiv inkomstskatt enligt herr Swartz' förslag får han också betala 53 kronor. Då frågar jag: är detta dubbelbeskattning i ena fallet men icke i det andra? Ja, om så är, då skulle väl dubbelbeskattningen egentligen bestå däri, att skatten utgår genom två skatter, och då gör det ingenting, om skatternas sammanlagda summa blir större eller mindre än i det förslag, som bara har en skatt. I detta senare fall kan skattebeloppet gärna vara

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

hur högt som helst men dubbelbeskattning inträder i alla fall inte. Detta lilla exempel kan egentligen ej bestridas, och jag tror icke det finns någon, som på allvar vill försöka bestrida, att det finns tusentals jordbrukare i detta land, som kommit i den situationen, att de få betala högre skatt i förhållande till sin inkomst än motsvarande löntagare enligt utskottets förslag. Och då kommer man fram till den frågan: Varför skola jordbrukarna betala större skatt än andra inkomsttagare? Det kommer ju att ske enligt alla förslag, som här äro framlagda. Då är frågan genast framme: Varför skall det ske? Utskottet har, såvitt jag vet, bara ett enda skäl för detta, och det skälet är, att kommunerna behöva garanti för sin inkomst. De behöva hava viss garanterad inkomst, och då skola jordbrukarna garantera den inkomsten.

Ja, då kommer jag fram till den andra frågan, en fråga som är mycket intressant och som jag skulle vilja ställa till herr Edén. Herr Edén har blivit tillfrågad förut här i dag men icke givit något svar: Varför skola fastighetsägarna ensamma bära garantin för stabiliteten i de kommunala finanserna? Jag menar det är en fråga, som alltid måste dyka upp. Det är självklart, att den frågan måste komma från alla jordbrukare. Men utskottet vill icke ge svar på den frågan. Vi ha svarat på den genom att hänvisa till intresseprincipen och hänvisa till objektbeskattningens berättigande. Men utskottet vill icke ge något besked på den punkten. Jag tycker för min del, att herr Edén skulle vara mycket lyhörd för en sådan fråga, därför att det är väl ändå på det sättet, att när här i människolivet det uppträder ett fenomen, som ådrager sig människornas förundran, så fråga människorna, och då bruka vetenskapsmännen komma och söka göra en teori och söka förklara, varför det är på det och det sättet. Jag kan icke tänka mig, att herr Edén som vetenskapsman skall rygga tillbaka för att ge svar på frågan: Varför skola jordbrukarna ensamma bära garantin för de kommunala finanserna?

Nu vill jag därtill säga, att enligt utskottets förslag det ju icke blir alla jordbrukare, som komma att bära denna garanti. Jag skall icke förleda mig att säga, att det blir uteslutande de mindre jordbrukarna, som komma att bära garantin, ty då vet jag, att herr vice talmannen kommer att bemöta mig, men jag vill tala med en annans ord. Jag behöver inte själv stå för det påståendet; jag bara hänvisar till den reservation, som kammarrättsrådet Östberg, numera ledamot av första kammaren, hade till 1900 års kommunalskattelagförslag, där han uttryckligen säger, att ett sådant förslag med garantiskatt och med ett avdrag liggande ovanpå garantiskatten måste komma att innebära, att det blir de sämre ställda jordbrukarna, som komma att bära denna skattetunga. Därtill kan läggas, som redan förut påpekats, att kammarrätten underströk den synpunkten. Det är sålunda icke bara vi reservanter eller vi, som föra Kungl. Maj:ts förslags talan, som behöva komma och göra detta påstående. Vi kunna tvärtom gå till de sakkunniga myndigheter, som enligt herr Lindman äro verkligt

sakkunniga och hava goda råd att giva, och då får man det betyget om utskottets förslag, att det är de sämre ställda jordbrukarna, som få bära denna garanti.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag undrar verkligen, om icke det är en viss fördel med alla reservanternas, med Kungl. Maj:ts ståndpunkt, att garantien lämnas av alla jordbrukare, och den lämnas då också av alla näringsidkare i detta land, det vill säga, garantien fördelas på mycket flera, och därför att enligt Kungl. Maj:ts förslag den degressiva inkomstskatten kan få lov att verka i varje fall, så blir det på det sättet, att denna garantiskatt blir minst för de sämre ställda och störst för de bättre ställda. Det kan icke bortresoneras, även om man sedan kommer och säger, att även Kungl. Maj:ts förslag innebär vissa ojämnheter, om de också medföra, att det uppstår någon orättvisa. Ja, det kan väl över huvud taget aldrig fås fram ett skatteförslag, som är rättvist, rättvist till den grad, att man inte kan leta upp någon orättvisa i det. Men jag vill ha fastslaget, att av dessa förslag måste Kungl. Maj:ts utan tvivel vara det mest rättvisa.

Herr Edén höll ett något kåserande föredrag, och han hade till slut en mycket trevligt framställd fråga. Han menade, att vi, som nu gå åstad och säga, att enligt utskottets förslag bli de sämre ställda fastighetsägarna tyngre beskattade än enligt Kungl. Maj:ts förslag, kunde gå och fråga fastighetsägarna själva. Ja, jag vet inte, om herr Edén har frågat fastighetsägarna, men om det skulle vara på det sättet, att herr Edén har gått ut och lagt fram denna sak som den är och fått det svaret av fastighetsägarna, att de vilja hellre hava utskottets förslag än Kungl. Maj:ts, då kan jag ej annat än draga den slutsatsen därav, att herr Edén har råkat att fråga de rikare fastighetsägarna, och under sådana omständigheter bör ju svaret vara mycket naturligt.

Sedan säger herr Edén vidare, och det tycker jag nu är ganska märkvärdigt, att det är otänkbart att acceptera de fristående objektskatterna, därför att de olika reservanterna ej kunna komma överens om repartitionstalen. Ja, det är alltid på det sättet, att det man sätter ett stort värde på, det höjer man också upp. Det man kan ha nytta av och därför har sympati för, gör man naturligtvis till någonting, som är så stort som möjligt. Därför äro enligt herr Edén repartitionstalen rent av det grundläggande i dessa fristående objektskatter. Det är klart, att så är ej förhållandet. Det principiella, det som man måste komma överens om är detta: skall man genom objektskatterna skjuta över en viss del av kommunalskatten på vissa skattedragare, eller skall man det icke? Det är det som vi äro överens om, och det är det, som är det väsentliga. Men sedan äro vi icke överens om, hur stor del, som skall skjutas över. Det är därför vi tvista, och det blir på sätt och vis klassintressen, som stå mot varandra. Men det är dock i alla fall mer en tillämpningsfråga än en fråga om principerna.

Vidare säger herr Edén, att det är otänkbart att gå åstad och taga de fristående objektskatterna, så länge icke anhängarna äro

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

överens om taxeringen. Jag vill säga det, att om herr Edén skulle vänta till dess han kan få alla människor att bli överens om grunderna för taxeringen, då blir det förmodligen aldrig någonsin en skattereform genomförd, och det enda man har att göra, det är väl att se till, att man blir så många bakom en synpunkt, att den kan bli övervägnade. Det är den enda vägen man kan gå för att över huvud få en fråga löst på parlamentarisk väg.

I sammanhang med denna fråga om dubbelbeskattningen skall jag be att på det kraftigaste få understryka det som landskamrer Bökelund också pekade på, det nämligen att när man går och håller fram utskottets förslag framför kamrarnas ledamöter och framför fastighetsägarna här i denna kammare och säger: detta skall ni taga, därför att detta är lindrigare för fastighetsägarna än de andra förslagen — då skall man ej glömma bort den förändring utskottet föreslagit beträffande vägskatten och landstingsskatten, och att man enligt utskottets förslag låter hela den samlade inkomsten från jordbruksfastigheten ingå i repartitionen till landstingen och till väghållningsdistrikten, under det att Kungl. Maj:t bibehåller den gamla ordningen, därför att det är på det sättet, att dessa båda frågor äro föremål för en utredning, och den utredningen skall väl snart komma, och då kan det vara onödigt att gå åstad och taga nya grunder. Men så mycket är i alla fall säkert, att om utskottets förslag segrar i dag, detta måste komma att innebära, att i fråga om landstingsskatten och vägskatten fastighetsägarna komma att drabbas mycket hårdare än enligt Kungl. Maj:ts förslag, och detta betyder ju dock i alla fall ej så litet. I mitt län t. ex. utgör landstingsskatten en så respektabel summa som 2 kronor 50 öre per bevillningskrona, och det blir ju alltid ett ansenligt tillskott till de övriga skatterna.

Jag skall också be att få säga några få ord om näringsskatten. Herr Edén uttryckte sig så, att näringsskatten var egentligen en hasard. Därtill fogade han en anmärkning såvitt jag kunde fatta, gentemot herr Swartz, därför att han talat om vissa upplysningar, som han hade skaffat sig i utskottets namn, och därför att han omnämnde, att vissa auktoritativa personer hade förklarat, att näringsskatten inte alls blev så svår att tillämpa för taxeringsnämnderna. Om herr Edén har någonting att anmärka på detta, vill jag i alla fall hava sagt, att om utskottsmajoriteten ej blivit i tillfälle att taga del av dessa upplysningar, så är detta majoritetens eget fel, därför att, om jag ej missminner mig, det i alla fall var på det sättet, att det framställdes ett formligt yrkande inom utskottet, att utskottet mera ingående skulle upptaga näringsskatten till behandling, men detta bifölls icke. Så mycket är i alla fall säkert, att herr Swartz dels uppläste en promemoria av det innehåll, som han omnämner i sin reservation, och dels talade om, att han hade låtit vissa näringsföretag företaga deklaration till näringsskatt, att han vidare hade fått dessa deklarationer samt att dessa företag hade givit in upplysningar om huru stora svårigheterna hade varit. Det visade sig, att svårigheterna ej hade varit så stora. Jag kan i

detta sammanhang också påpeka, att herr Örne inom utskottet meddelade, att han och revisionssekreterare Waller hade försökt att göra en deklaration till näringsskatt för Kooperativa förbundet.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Kooperativa förbundet är, som vi veta, ett ganska ansenligt näringsföretag. Och herr Örne meddelade inom utskottet, att den deklarationen hade tagit en tid av en halv timme. Jag tror man i mycket hög grad har överdrivit de svårigheter, som kunna ligga bakom.

Det är ingen, som bestrider, att näringsskatten är förenad med många svårigheter. Men jag vill påpeka, att den verkliga svårigheten består i att göra en verklig uppskattning av lager och inventarier, d. v. s. att få fram den näringsskattepliktiga förmögenheten. Det blir sålunda endast verkliga svårigheter beträffande den faktorn, som högern hade gått med på att taga med i sin motion. Högern föreslog ju som bekant en näringsskatt, där den näringsskattepliktiga förmögenheten skulle vara den enda beräkningsgrunden.

Det finns i utskottsutlåtandet en passus, där man säger, att därigenom att meravkastning medtages som en faktor för näringsskattens beräkning, blir meravkastningen dubbelbeskattad. Jag vet icke, om detta generella påstående kan bero på annat än en missuppfattning. Det är ju i alla fall så, att genom det repartitionssystem, som tillämpas för att räkna fram näringsskattekapitalet, betyder meravkastningen icke i och för sig en förhöjning, utan det blir bara en utjämningsfaktor. Och man kan icke med skäl påstå, att meravkastningen blir dubbelbeskattad i något annat fall än beträffande agenturer och s. k. fria yrken. Det skulle ju bliva på det sättet med näringsskatten, om icke meravkastningen vore med, att t. ex. en grosshandelsfirma, som hade stort kapital och stort lager, skulle komma att få betala en mycket hög näringsskatt, under det att en agenturfirma, som icke hade annan förmögenhet än kanske ett skrivbord, en pulpet och några kontorsstolar och en skrivmaskin, skulle slippa alldeles undan. Jag undrar egentligen, om man skall behöva ha så stor medkänsla för dessa agenturer, så att de icke skulle få vidkännas någon näringsskatt. Och vad de fria yrkena beträffar, så blir det väl icke så värst många sådana, som komma att falla under näringsskatten, därför att den, som själv utövar sitt yrke och icke därvid har någon personal till sitt förfogande, icke kommer att få någon näringsskatt.

Herr Edén fällde slutligen ett påstående om näringsskatten, som jag måste säga är ganska överdrivet. Han säger, att till sin konstruktion är näringsskatten den mest invecklade skatteform, som någonsin framlagts, ja, han säger rent ut, att den kanske t. o. m. är den mest invecklade skatteform, som någonsin påtänkts. Det är ju möjligt, att den är mycket invecklad. Men jag skulle vilja tro, att det har en gång i den svenska riksdagens historia inträffat, att man har lagt fram en skatteform, som är i högsta grad invecklad och i högsta grad besvärlig att tillämpa, och det är den skatteform, som herr Edén främst framlägger här i dag, nämligen progressivskatten och särskilt den del av denna, som rör utslagningen.

I fråga om denna progressivskatt är det ju så, att utskottets majoritet anser, att där har den gjort ett verkligt stort arbete. Där

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

har man gjort några verkliga insatser. Där har man först och främst fått fram den här anordningen med utslagning av progressivskatten. Där har man vidare hittat på att moderera skalan. Och slutligen har man hittat på att sätta en minimigräns för kommunandel i progressivskatten. Om man då får tro herr Lindman, så är det på detta område herr Lindman vunnit sina verkliga segrar. När herr Lindman skulle tala om för kammaren, var han egentligen gjort någon insats och var han skulle visa, att högern hävdat sina intressen, så var det beträffande progressivskatten. Och han räknade sig till ära, att den där fjärdedelsgränsen blivit satt och att skalan blivit modererad. Så det går icke an för herr Edén att komma och säga, att det är det liberala partiet, som gjort denna insats. Nej, det är utslagningen, som är herr Edéns verkliga insats i denna progressivskatt.

Nu kan man ju säga, att progressivskattens utslagning blir besvärlig med alla förslagen. Och det är riktigt. Men när herr Edén säger, att denna utslagningsprincip möttes från början av ett stort och envist motstånd, men att detta motstånd har givit vika och att man nu har enhälligt erkänt, att den kungl. propositionen var svag på den punkten, så vill jag härtill anmärka, att det aldrig någonsin har funnits något principiellt motstånd hos socialdemokraterna mot denna utslagning av progressivskatten. Det har ju dock varit på det sättet, efter vad jag låtit mig berättas, att inom de sakkunniga togs den tanken upp, men man släppte den. Man släppte den icke därför, att den var på något sätt principiellt oriktig, utan därför att man fann det tekniska utformandet i högsta grad svårt. Och det motstånd, som inom utskottet från vårt håll riktats mot utslagningen, har icke gällt principen utan den tekniska svårigheten. I det avseendet hysa vi ännu i dag mycket stora betänkligheter.

Jag sade, att alla förslagen ha upptagit utslagningen, och därigenom skulle vi alla komma att i viss mån falla för den anmärkningen, att genom denna anordning progressivskatten blivit till den grad besvärlig, att den mycket väl kan jämnställas i fråga om invecklad teknik med näringsskatten. Men jag vill dock säga, att det finns icke något förslag, som är till den grad komplicerat som utskottets. D. v. s. alla förslagen äro krångliga på den punkten, men något så krångligt, som det liberala förslaget finns icke i något annat förslag. Detta beror nu därpå, att alla reservationerna bygga sin utslagning på den rena inkomstskatten. Det blir visserligen ett mödosamt arbete för de taxeringsmyndigheter, som skola företaga utslagningen, att först räkna samman inkomsten från alla kommuner och sedan slå ut den i proportion till var och en kommuns del av inkomstskatten. Man kan ju icke säga, att detta är invecklat, men man kan säga, att det medför ett mycket stort arbete. Men hur blir det med det liberala förslaget? Liberalerna ha ingen ren inkomstskatt, som de kunna begagna för denna utslagning, utan de ha måst skapa ett alldeles nytt begrepp, man skulle kunna säga ett fiktivt inkomstbevillningsbegrepp. De ha icke kunnat gå med på att utslagningen skulle ske efter varje kommuns andel i bevillningen, därför att då skulle man ju uppnå den anomalien, att om t. ex. skatteinkomsten i den ena kommunen utgjordes

av enbart fastighetsskatt, under det att den i den andra kommunen t. ex. var blandad inkomst av fastighet och av rörelse, då skulle den kommun, som hade den blandade inkomsten, bliva orättvist behandlad. Därför har man nu i utskottets förslag fått lov att skapa ett nytt begrepp. Man har fått göra den föreskriften, att utslagningen skall ske på det sättet, att för all annan skatt än på fastighet skall den gå ut efter inkomstbevillningen, men i fråga om fastighetsbevillningen skall den gå ut efter inkomst av fastigheten utan de avdrag, som enligt 11 § äro medgivna, de där avdragen, som göra fastighetsskatten till en garantiskatt. Och vad blir nu följden av detta? Jo, det blir ett i högsta grad invecklat system. När taxeringsmyndigheterna skola taga reda på, vilken huvudsumma utslagningen skall ske efter, då går man till den på sid. 8 i deklarationsformuläret upptagna tabellen, som heter »Sammanställning för bevillningstaxeringen», den första rubriken »Inkomst av fast egendom enligt inramad uppgift å bil. till A I». Den får man icke taga med i den första omräkningen. Frälseräntan får man icke taga med, förrän man lagt till 5 % av dess taxeringsvärde. Sedan går man ned till A II, B, C I och C III. För att man sedan skall få inkomsten av A I, skall man gå till bilagan till A I och taga den summa, som står under rubriken »Bevillningspliktig inkomst: 'Återstående inkomst' enligt uppgift ovan». Och för att få inkomsten i B I, får man gå till bil. till C II, där man tager den summa, som står under »Bevillningspliktig inkomst: 'Återstående inkomst' enligt uppgift ovan». På det sättet skall man plocka tillsammans det. Först skall det plockas tillsammans för alla kommuner för att få en stor summa som grund för utslagningen. Sedan skall man göra samma beräkning för inkomsterna, som härflyta från andra kommuner. Och sedan skola dessa specialsummor i sin tur slås ut proportionsvis på de olika kommunerna.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Jag vill icke påstå, att detta är krångligt, ty vem som helst kan förstå, huru det skall gå till. Men på ett sådant ställe t. ex., där man skall taxera ett bolag, som kanske driver verksamhet i 20 eller 30 kommuner, vill jag se den taxeringsmyndighet, som skall hinna med att göra detta.

Därtill kommer ännu en sak. Om en kommun är missnöjd och överklagar fördelningen och får rätt i kammarrätten, vad är då att göra?

Jo, man skall plocka ut de nya uppgifterna i kommunerna och göra en ny utslagning. Likaså om t. ex. en enskild skattedragare överklagar och får rätt, då måste man göra en ny uträkning av det hela. Och därtill kommer, att det finns i utskottets förslag sådana bestämmelser beträffande progressivskatterestitution, så att åtminstone jag för min del icke begriper, huru de över huvud taget skola kunna tillämpas. Men jag skall icke närmare gå in på det. Det kanske blir andra talare efter mig, som komma att beröra den saken.

Jag menar, att när man har panna att erbjuda riksdagen att antaga en progressivskatt, som till sin utslagningsprincip är så pass besvärlig och kräver så mycket arbete, då bör man sannerligen icke

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

komma och säga, att man kan icke taga näringsskatten, därför att den är för invecklad. Man har sannerligen i fråga om att skaffa arbete åt taxeringsmyndigheterna slagit ett fullkomligt rekord beträffande utslagningen av progressivskatten. Den anmärkningen drabbar i främsta rummet utskottets förslag, därför att där blir det det mesta arbetet. Men den drabbar givetvis oss andra också. Men vi ha beträffande näringsskatten hävdat den tanken, att om näringsskatten är rättvis och om den behöves och passar i skattesystemet, då skall man icke draga sig för litet besvär för att komma till rätta med den. Och den principen har ju utskottet begagnat sig av, då utskottet erbjudit riksdagen denna progressivskatt. Men då skall man icke begagna det anförda skälet mot näringsskatten.

Jag kommer nu slutligen fram till det, som jag skulle vilja kalla för herr Edéns hörnsten eller, som herr Lindman uttryckte sig, achilleshäl, och det är frågan om skogsbeskattningen. Enligt herr Lindman är propositionens bestämmelser rörande skogsbeskattningen ödesdigra för vår skogsvård. När man då vill ha reda på, huru herrarna skola kunna skaffa fram ett nytt system, blir man sannerligen ganska villrådig inför de direktiv man får. Herr Edén bevisade här för det första, att upptaxering av skogen efter saluvärdet är omöjlig. Så bevisade han, att upptaxering av skogen enligt uthållighetsvärdet är omöjlig. Och slutligen bevisade han, att upptaxering av skogen enligt avkastningsvärdet är också omöjlig. Jag undrar egentligen, om icke herr Edén enklast och lättast kunde uttrycka detta problem på det sättet, att det är omöjligt att över huvud taget upptaxera skogen. Det är sålunda tydligt, att herr Edén har den uppfattningen, att skogen kan icke upptaxeras. Och när då herr Edén kommer till den slutsatsen, vad gör han då? Då förordar han, att den gamla ordningen skall gälla, där skogen får ingå i repartitionen med 6 % av taxeringsvärdet. Och då säger herr Lindman, att det är i och för sig ganska farligt, men gudskelov för att man icke har upptaxerat skogen till fulla värdet. Herr Lindman, det gäller i dag fyra år framåt, och den, som något så när utförligt studerat den enquête som från kommunalskattesakkunniga utskickades till taxeringsnämnderna beträffande skogstaxeringen, skall finna, att det ligger en bestämd tendens hos taxeringsnämnderna att allt skarpare beskatta skogen. Jag tror icke herr Lindman kan taga på sitt ansvar att säga, att genom att bibehålla den gamla ordningen för skogsbeskattningen kommer det att bliva lindrigare, än om man tager Kungl. Maj:ts förslag. Vid behandlingen av skogsbeskattningen har utskottsmajoriteten egentligen bara velat vara med om att anlägga en enda synpunkt, och det är den, att skogen skall beskattas helst icke alls och i värsta fall så litet som möjligt, därför att vi skola icke uppmuntra till skövling, och det är nationalekonomiska risker, om skogen beskattas för hårt, ty då hugges den ned och dessa stora värden försvinna ur landet. Jag vill icke förneka, att denna synpunkt har mycket starkt fog för sig. Men jag vill säga, att det finns en annan synpunkt, som man icke skall glömma. Kan man över huvud taget göra en skogsbeskattning utan att taga upp värdet av den växande skogen? Är det på det sättet i hela vårt

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

land, att man kan säga, att skogen skall växa och den behöver icke beskattas? Är det så ställt överallt i Norrland, att kommunerna där kunna undvara denna skatt på växande skog? Jag tror, att när man skall avgöra, huru skogen skall beskattas, måste man anlägga två synpunkter: å den ena sidan huru man skall kunna skydda skogen så mycket som möjligt, och å den andra sidan huru man skall kunna tillgodose kommunernas intressen. Och man måste göra en kompromiss mellan dessa båda synpunkter. Det har finansministern gjort därigenom att han skilt ut skogen till ett särskilt värde och sänkt repartitionstalet till tre. Vidare har i anvisningarna uttalats, att det icke skall vara realisationsvärdet utan ett värde, som närmar sig uthållighetsvärdet. Alltså har han å ena sidan försökt tillgodose skogsvårdssynpunkten och å andra sidan kommunernas intressen. I vår reservation ha vi tagit ännu ett steg och försökt att ännu verksammare skydda skogen, nämligen på det sättet, att vi medgivit att göra avdrag för kulturkostnader. Och vad blir följden av detta? Jo, följden därav blir, att all skog får ett bottenavdrag, som gör, att den yngre skogen icke kommer att drabbas av denna fastighetsskatt utan endast den skog, som kommit så högt upp, att man kan taga någon avkastning ur den. Jag skulle sålunda för min del tro, att med den utformning, som skogsbeskattningen fått i den socialdemokratiska reservationen, har man verkligen försökt tillgodose alla intressen på tillbörligt sätt, såväl kommunernas som skogsvårdens intressen.

Nu har utskottet föreslagit, att accisen skall gå ut som en garantiskatt, men principiellt skall accisen avdragas. Herr statsrådet Sandler har på förmiddagen visat, att denna anordning leder dithän, att ju större avverkning man gör av skogen, desto lindrigare skatt får man. Den anmärkningen har herr Edén icke kunnat svara på. Det behövs sannerligen, att det blir klart för kammaren, huruvida det är rikigt, att denna anordning med skogsaccisen, om den kan genomföras, verkligen leder till det resultatet, att ju större avkastningen blir, desto lindrigare blir skatten. Ty då må man väl säga, att utskottets förslag medverkar till en skövling i stor skala. Men beträffande denna accisens karaktär av garantiskatt är det ju ännu en sak, som är märklig. Utskottet har försökt finna en möjlighet att avdraga skogsaccisen från inkomstskatten, och det hände upprepade gånger inom utskottet, att man fick det meddelandet: ja, nu tro vi, att vi löst det problemet. Jag får säga för min del, att jag blev mycket förundrad, när jag till slut i utskottsbetänkandet fick se, att utskottet icke kunnat lösa det, icke kunnat föra sitt system i hamn, utan måst gå in till Kungl. Maj:t och be Kungl. Maj:t skapa utvägen. Vad har över huvud taget utskottsmajoriteten för garanti för, att problemet är lösligt? Det finns ingen garanti för det. Jag tror, att utskottet har haft till sitt förfogande så pass mycket skatteteknisk krafter, så att om det över huvud taget kan lösas, borde det ha blivit löst där. Herr Edén fällde ett ganska intressant yttrande om herr Swartz. Han sade, att herr Swartz fick för sin skogsbeskattning lita på Guds försyn, på en arbetsam Kungl. Maj:t och på en snabbt arbetande kommitté. Är det någon, som behöver lita på Guds försyn, en

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

arbetsam Kungl. Maj:t och en snabbt arbetande kommitté, så är det sannerligen utskottet, för att utskottet skall få löst sin princip om skogsbeskattningen.

Innan jag slutar, skall jag be att få foga några ord till vad jag har sagt. Jag har den absoluta uppfattningen — och jag tror, att den kan man ha oavsett vilket parti man tillhör eller vilken regering som sitter — att det beslut, som utskottet i dag vill, att riksdagen skall fatta, är ödesdigert för den kommunala beskattningsfrågans utveckling i vårt land. Jag tror, att om riksdagen beslutar på det sättet, då kommer det att föra frågan i baklås, och det kommer att i mycket stor utsträckning omöjliggöra och försvåra en verkligt rationell lösning av kommunalskattefrågan. Men när jag ser, huru herrar Lindman och Edén arbeta på att få in kommunalskattefrågan i detta baklås, så har jag dock i alla fall en tröst. Jag har den trösten, att det skall komma en lag, då herrar Lindman och Edén få lov att gå ut till det svenska folket och bevisa för dem, att fristående objektskatt icke är dubbelbeskattning. Den dagen kommer läget antagligen att bliva ett annat.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! I dag har man här i denna skattedebatt haft ett särskilt stort intresse för det svenska jordbruket. Det får jag sannerligen konstatera. Det är ju roligt, att man har det någon gång, men det skulle vara mig betydligt kärare, om man även, då det gäller jordbrukets produktion, hade blott en liten bråkdel av det intresse, man visat i dag, när det gäller jordbrukets beskattning.

Det är ju så, att från de små jordbrukaregrupperna har av några personer framlämnats en motion, och sedermera ha deras representanter i det särskilda utskottet också avgivit en reservation. Jag kan försäkra, att de och vi alla för övrigt inom dessa grupper ha sökt att så objektivt, som det över huvud taget varit oss möjligt, gå detta skatteproblem in på livet utan någon förutfattad mening. Men tyvärr har i den kamp, som denna fråga har rivit upp, åtminstone synes det mig så, både här i kammaren, i medkammaren och i utskottet behandlingen av denna fråga visst icke gått i det tecknet, att de skilda meningarna försökt sakligt arbeta och närma sig varandra. Tvärtom tycker jag, att de stå nog så mycket emot varandra nu, när behandlingen av frågan skulle vara slut, som då den började. Vad som är den innersta anledningen därtill, kan jag icke förstå, men jag kan ju gissa åtskilligt.

I det förslag, som av oss framlades, var det naturligtvis omöjligt att gå fram med ett helt förslag, om vilket man kunde säga, att det uppfyllde alla rimliga anspråk t. o. m. på ett provisorium. Det var omöjligt av det skälet, att vi hade icke till vårt förfogande och kunde icke skaffa oss de utredningar och den översikt, som vi behövde. Och dessutom ingriper ju denna sak på åtskilliga områden, som det var otänkbart, att man så där i en hast kunde rätta till. Då förslaget blev så att säga ett mittelförslag — någonting emellan de här stridande flyglarna — så har det rönt samma öde, som i allmänhet mittelför-

slag röna. Det har anfallits från alla kanter. Man har å ena sidan icke funnit det tillfredsställande, icke funnit det vara nog, och å andra sidan säger man, att vi här utgått från alldeles felaktiga principer. Ja, mina herrar, principer äro bra, men jag tvivlar på, att man löser stora och komplicerade samhällsfrågor eller ekonomiska frågor genom att draga ut principerna i det oändliga. Jag tror det icke, och jag har sannerligen aldrig sett, att man lyckats lösa frågor, när två stora kämpande grupper stått mitt emot varandra.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Det var verkligen egendomligt att finna, hurusom man under förmiddagens debatt tog och plockade ut ur den reservation, som är avgiven av vår grupp, åtskilligt för att begagna det som bevismaterial mot motparten, och detta gjorde man på ömse håll. Då fälldes ett yttrande, som jag verkligen blev en smula förbluffad över. Det fälldes av herr Edén, då han begagnade ett citat ur reservationen och riktade det mot regeringen. Han sade efter att sålunda ha citerat: av sina egna skall man höra det. Jag vill blott säga, att det är mig oförklarligt, vad grund den ärade talaren verkligen kan ha för detta sitt yttrande. Jag upptecknade det ögonblickligen, som det föll. Jag tycker, det skulle vara mycket rimligare, om vi från vårt håll hade sagt till den före detta fruktbärande samverkans män: av sina egna skall man höra det. Ty jag tycker mig sannerligen ha hört, att de varit tämligen skarpa mot varandra på det hållet. Men det skulle aldrig ha fallit mig in att kasta fram något dylikt. Jag har blott velat anföra detta för att klargöra, att vad jag än väntat i denna diskussion, icke väntade jag ett sådant uttryck.

Man har här skrivit så mycket om dessa olika skatter, som man kallat intresseskatt, objektskatt, inkomstskatt och progressivskatt. Å ena sidan söker man bevisa, att intresse finnes och att intresseskatt har sitt berättigande, men jag får säga, att jag icke kan finna de bärande skälen härför, och å andra sidan finner man intressena icke vara gripbara, så att man kan ta på dem och säga, att det och det är ett bärande intresse. Vad beträffar objektskatten, så kan man verkligen finna objektet och taga på det, och just när man är inne på den stråten, är det mig ett särskilt nöje att blott på denna enda punkt kunna förena mig med herr vice talmannen. Jag delar verkligen hans åsikt, att när det gäller att avgöra den verkliga skattekraften inom en kommun — och man vill uppdela landet i omkring 2,500 dylika småbitar — och när man tagit inkomstkraften och förmögenhetskraften och lagt dem till grund för skatten, har man över huvud taget nått botten av vad man kan åstadkomma. Om man sedan säger, att det behövs mera och att man måste lägga skatt på det och det, eljest får man icke utgifterna täckta, ja, då är det en fiktion, ty räcker det icke med de två andra skattegrunderna, så sannerligen man kan få ut något på annat sätt utan att suga ut den ena kommunen gentemot den andra. I så fall får staten, såsom jag så många gånger uttalat, gripa in i utjämnande syfte.

Jag går nu ut ifrån den ståndpunkten, att inkomsten naturligtvis först är det avgörande, och jag ser sedan efter vad grund denna inkomst har — jag förutsätter nämligen, att inkomsten av förmögen-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

het har bättre skattekraft och tål att hårdare beskattas. Det har jag yttrat så ofta, och det är just på denna grund, som jag kunnat vara med om detta repartitionstal på 2 procent för jordbruksfastighet. Och varför? Jo, jag yttrade redan vid remissen av propositionen, att man träffar icke jordbruket i och för sig för hårt med detta repartitionstal, då det ju är nödvändigt, att ett jordbruk, om det skall vara solitt, har så pass mycket kapital. Jag får emellertid alldeles bestämt förklara, att jag icke, om det skall gälla ett definitivt skatteförslag, kan säga, att detta förslag uppfyller de anspråk jag ställer på ett sådant, nämligen att förmögenheten skall beskattas även på andra områden, där den verkligen är gripbar. Är icke så fallet med ett skatteförslag, då underkänner jag detsamma och anser det icke vara ett gott förslag, och det är just på den punkten, jag finner Kungl. Maj:ts förslag vara en smula underhaltigt. Det har icke gjort något på den punkten, det vågar jag påstå.

Sedan blir frågan den: på vad sätt har det slagits fast, att just 6 procent objektsbeskattning på jordbruksfastighet är det rätta? Jag trodde, att jag skulle få höra det i utskottet, men där fick jag icke höra annat, än att någon yttrade, att 6 % fastighetsskatt på jordbruk hade hävd för sig, men när man kommer med ett nytt förslag, så skall man icke tala om att taga de gamla siffrorna. Det är just även på denna punkt, jag vill visa, att vi jordbrukare vilja och kunna gå med på att taga denna skatt av 2 % av jordbruksfastighet, som en skatt på förmögenhet, under förhoppning att i ett definitivt förslag samma skatt eller en däremot svarande även tages av andra förmögenhetsobjekt.

Jag kan även säga, att på åtskilliga andra områden uppfyller icke den kungl. propositionen de anspråk, som man kan ha på ett så pass definitivt skatteförslag, att det kan kallas för en lösning av skattefrågan. Nu har jag hört i dag, att man på statsrådsbänken icke håller på, att det kungl. förslaget skall betraktas som definitivt. Jag tror, att det varit önskvärt, om man sagt ut det litet förut. Åtminstone fingo vi icke först det intrycket, utan att man gjorde anspråk på, att det skulle vara en verklig lösning. Jag skall icke upprepa, vad som brister i förslaget, det har så många andra gjort, att jag nu icke skall upptaga tiden därmed.

Jag skall nu ett ögonblick vända mig mot utskottets förslag och uttala, vad jag där finner underhaltigt. Vi ha där det gamla, som alltid legat oss jordbrukare emot, att den fattige jordbrukaren skall betala lika mycket kommunalskatt för sitt jordbruk som den rike. Det har alltid varit ett fel och ett grundfel. Då är det märkligt, att i alla de förslag, som komma från de stora partierna, finnes precis samma grundfel kvar. Därför tycker jag, att herrarna icke behöva anfalla varandra så hårt, ni, som sitta inne med den stora kraften politiskt sett, ty då äro vi så gott som jämspelta.

När man i utskottets förslag sagt, att man skall göra avdrag på inkomsterna, ja, då får jag fråga: vad är det egentligen då för nytt i detta förslag? Jo, det är det, att man skall ha en garantiskatt. Det är det enda egentliga nya i stort sett mot vad vi nu ha, ty att man

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skall betala skatt för den verkliga inkomsten och icke för den beräknade, det är väl icke så konstigt. Det är blott olika beräkningsgrunder det gäller. Den saken finner jag icke vara så märkvärdig, men garantiskatten är något absolut nytt, och man kan icke blanda bort saken på något sätt och säga, att det nu finnes en garantiskatt. Nej, nu är det en beräknad skatt, som vi utgöra, ty ha vi ett år högre inkomst än 6 procent och ett annat år därunder, så får det kvitta. Men detta är borta i utskottets förslag. Då är det alldeles säkert ett verkligt grundfel, att denna garantiskatt nära nog enbart skall utgå på jordbruksfastighet och vanliga bostadshus. Varför skola de ensamma bära den? Det kommer att leda till, att i regel en skuldsatt jordbrukare, han må ha större eller mindre jordbruk, visserligen kommer att på papperet få de avdrag, som andra medborgare ha, men icke att få se dem i verkligheten, ty det finnes icke plats för dem annat än under särskilt gynnsamma förhållanden. Det skapar en verklig orättvisa i detta fall, att den verkliga garantien lägges på den sämst situerade jordbrukaren. När man i våra dagar vill åstadkomma något nytt i skatteväg, vill man väl icke med öppna ögon lägga det på det sättet. Det finner jag utomordentligt märkvärdigt, och det räcker icke att säga, att så har det varit förut och så blir det, när man inför denna nyhet med garantiskatt, som kommer att verka så, som jag nu antytt.

Och så en annan sak: hur kommer det att ställa sig för arrendatorerna, som även skola betala skatt för fastighet? Försåvitt jag läst utskottsförslaget rätt, blir det så, att när en arrendator deklarerar för en egendom, som, låt oss säga, är taxerad till 100,000 kronor, och hans inkomst går till 10,000 kronor, innan han betalat sitt arrende, vilket utgör 6,000 kronor, och följaktligen för honom återstår 4,000 kronor, då kan han naturligtvis i sin deklaration icke få upp mer än 4,000 kronor. Men hur får han då plats för avdragen? Är han själv ägare, har han hela 10,000 kronor att klara sig på, men är han arrendator, har han ingen möjlighet i detta fall. Jag har också förfrågat mig om den saken hos dem, som tekniskt sett borde ha bättre reda på det här än jag, och de ha icke kunnat annat än medgiva, att det förhåller sig så, som jag nu angivit. Men är det så, då har man verkligen ställt arrendatorsklassen i en märkvärdig ställning uti utskottets förslag. Det är ett fel, som är grundligt, det kan man icke komma ifrån.

För övrigt vill jag verkligen säga herrarna, att med avseende å de olika repartitionstalen — jag är tvungen att begränsa mig till det yttersta för att hålla mitt löfte till herr talmannen — frapperas man mycket av vad herr Lindman yttrade, då han ville ha reda på, vilka repartitionstal det verkligen gällde från regeringens sida. Där tillade herr Lindman: skatten bör framför allt drabba lika inom samma grupp. Ja, det är ett sant ord. Det är just det, den bör göra. Men gör den det enligt utskottets förslag? Jag tycker också, att när herr Lindman var inne på det kapitlet, att han ville ha reda på repartitionstalen, som han med rätta sade äro de avgörande, då måste det väl ligga någon undermening i detta, så att det verkligen kan

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

vara av betydelse i och bli en framkomlig väg i framtiden med detta förslag om objektskatt, ty det är solklart, att är en objektskatt i och för sig felaktig under alla förhållanden, betyder det ingenting vilka repartitionstalen äro, ty då är det galet alltihop.

Så yttrades också av herr Edén, att de olika repartionstal, som framlagts av reservanterna bevisa, att frågan ej är mogen till lösning. Ja, det är märkvärdigt, att den händelsen, att här från några personer inom jordbrukargruppen och från herr Swartz framlämnats motioner, upptagande olika repartitionstal, skall bevisa så mycket. Jag tycker verkligen, att herr Edén, långt innan dessa motioner sågo dagen, ansåg det klart, att frågan icke var mogen. Jag för min del anser, att Kungl. Maj:ts förslag icke är hållbart, och framför allt att det har sådana luckor, att det icke uppfyller det ändamål, som en objektskatt skall fylla, om man nu verkligen skall gå in för en sådan skatt. Sedan föreligger icke något förslag, som man positivt kan samlas om och taga som ett s. k. definitivt förslag.

Vidare yttrades också, att det duger icke att säga, att man skall pröva sig fram, pröva ett visst system. Å andra sidan ha andra talare sagt, att det är erfarenheten, som kommer att giva utslaget. Vem skall man tro? När man framkommer på försiktigt vis med låga repartitionstal och uttalar sig i en viss riktning, hur man skulle vilja lägga det i stort sett framdeles, trodde jag verkligen, att det var en väg att pröva sig fram. Jag skall mycket gärna gå med på att t. ex. näringsskatten är något oklar och godtycklig, såsom den är lagd från Kungl. Maj:ts sida. Man kan naturligtvis aldrig säga, varför exempelvis i fråga om näringsskatten en arbetare skall räknas efter 1,000, 2,000 eller 3,000 kronor. Jag tror, att det är skäl i att omarbeta detta förslag, om man skall göra något på det hållet. Men å andra sidan vågar jag påstå, att även industrien skall draga sin anpart, när det gäller objektskatt. Jag tvistar då icke om, huruvida man skall lägga denna skatt på annat sätt, blott någorlunda likhet uppnås.

Sedan har man i utskottets förslag särskilt lagt an på att man skall hava det mera i sin hand att kunna gå fram till något nytt. Det vore farligt, har man visst funnit, om man ginge in på de förslag, som avvika från utskottets. Ja, jag vet inte det. Jag hade verkligen väntat, att man skulle angiva några bestämdare riktlinjer, hur man såg ett eventuellt definitivt förslag från majoritetens sida. Så har icke skett, och jag beklagar det. Vi ha däremot från vår sida sökt att giva några konturer. Jag vill inte säga, att de äro ofelbara, men det bevisar åtminstone en smula god vilja. Det ligger alldeles säkert något i det, som man här sagt, att kastar man nu frågan tillbaka utan vidare och börjar på nytt, vad skall då vara ledstjärnan för en utredning, om utskottets förslag antages? Åtminstone begriper icke jag det.

Jag har härmed velat uttala, att även jag haft rätt starka sympatier för vissa utredningar, som herr Swartz gjort, och jag erkänner hans stora sakkunskap på området. Men efter det jag åhört hans anförande i dag i första kammaren, då han alldeles bestämt gick emot

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

något slags förmögenhetsskatt eller någon objektskatt i denna riktning och var absolut motståndare på detta område, fann jag, att då blir av hans objektskatt icke något annat kvar än en tung objektskatt på jordbruksfastigheter och vanliga bostadshus och eventuellt något litet på fabriker och dylikt. Den vägen kan jag aldrig gå, och i och med det är jag färdig med den swartzska linjen. Jag beklagar, att så är förhållandet, ty jag förstår alltför väl, att det är åtskilliga beröringspunkter mellan oss. Vi äro icke doktrinära, utan vi vilja lösa frågan praktiskt och klokt, och vi tro, att den skall kunna lösas, om man tillmötesgår varandra en smula. Jag har på andra områden också, då jag yttrat mig här, framhållit, att vi jordbrukare helt säkert aldrig ställt oss oförstående. Vi begära icke bättre för oss själva än andra näringar ha i vårt land. Vi ha här visat, just att vi vilja gå till mötes för att få frågan sakligt löst, men vi ha icke funnit gensvar på något håll. Då må det bli herrarna, som kämpa här. Det blir sannerligen icke saken, som blir avgörande, det blir makten och ingenting annat, vilken riktning det än blir, som kommer att göra sig gällande i framtiden. Jag förklarar högt, att jag verkligen icke går med på den vägen. Jag vill göra förlikning och går med på en mager förlikning hellre än på en fet process.

Jag skulle ha mycket att yttra om progressivskatten, som jag finner alldeles ohjälplig såsom kommunalskatt, men jag nödgas taga den för ögonblicket, eftersom vi icke kunna sätta något annat i stället, såsom saken nu ligger. Men att den skall användas i utjämningssyfte, har jag icke velat gå med på. Även där har jag dock givit avkall för ögonblicket, för att denna väg skall vara framkomlig, men något understöd har jag icke rönt, och därför få herrarna själva utkämpa denna strid.

Jag yrkar bifall till den reservation, som avgivits av herrar Johansson i Kälkebo och Svedberg.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Undén: Herr talman! Det verkar måhända såsom höjden av otacksamhet och anspråksfullhet gentemot det arbete, som det mycket arbetstyngda andra särskilda utskottet här presterat, att man mot detsamma riktar en förebråelse, för att dess så digra betänkande är i vissa hänseenden alltför knapphändigt och innehållslöst. Icke desto mindre skall jag våga mig på att uttala en viss besvikelse över att av utlåtandets 425 sidor icke ägnats mer än 14 rader åt den fråga, beträffande vilken kritiken var måhända skarpast under remissdebatten, nämligen angående dubbelbeskattning av fastigheter. Beträffande innehållslösheten i utlåtandet vill jag hänvisa till saknaden av direktiv för den utredning som utskottet för sin del har förordat.

Om man således i vissa hänseenden kan känna sig besviken över, att argumenteringen icke är nog utförlig och att slutsatserna icke äro nog bestämda, träffar man å andra sidan på ett och annat i utskottsutlåtandet, varom man gör den reflexionen, att utskottsmajoritetens mångsidiga intresse sträckt sig till frågor, som måhända icke ligga i allra första planet bland de problem, som utskottet haft att lösa. Så-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

lunda har jag för min del icke utan förvåning, ehuru samtidigt med stort intresse, tagit del av de partier i utlåtandet, vari utskottet söker leda i bevis, för det första att bondegruppernas medlemmar icke borde kunna acceptera det yrkande, som framställts av deras egna representanter i utskottet, för det andra att bondegruppernas medlemmar icke heller borde kunna acceptera det förslag, som framställts av herr Swartz, och för det tredje att anhängarna av den kungl. propositionen ej borde kunna ansluta sig till herr Swartz' ståndpunkt. Allt detta är, som sagt, av stort intresse och bör tvivelsutan studeras med uppmärksamhet av dem det vederbör, ehuru man givetvis i utskottsutlåtandet främst söker efter svar på de frågor, som utskottet i första rummet haft att lösa, nämligen huruvida och på vilka grunder man har anledning att ansluta sig till utskottets eget förslag.

Vad beträffar dessa sistnämnda grunder, äro de uppenbarligen att finna dels i den mera kritiska delen av utlåtandet, som behandlar den kungl. propositionen, men vidare också i den andra delen, som jag, om jag får tillåta mig det uttrycket, skulle vilja beteckna som den mera okritiska delen av utskottets utlåtande, nämligen där utskottets eget förslag förordas. De anmärkningar, som riktats mot den kungl. propositionen, äro gamla bekanta, och de ha ju under debatten här såväl som i medkammaren utförligt behandlats. Jag har emellertid för min del fäst mig vid några nya synpunkter i utlåtandet.

Utskottet vill icke i princip bestrida, att en viss objektbeskattning i kommunerna vid sidan av skatt på den personliga inkomsten kan ha fog för sig, blott den icke motiveras med den s. k. intresseprincipen. Det förefaller, som om utskottets ståndpunkt här till och med undergått en viss förskjutning framåt i förhållande till de ståndpunkter, som förfäktats tidigare under den offentliga diskussionen. Utskottet synes nämligen vara berett att acceptera en objektbeskattning icke enbart på den motiveringen, att man behöver en viss stabilitet i kommunernas finanser och alltså behöver en garanterad minimiskatt, utan också därför, att innehavet av fast egendom skulle beteckna en starkare skatteförmåga. Så snart man alltså kan få objektbeskattningen motiverad med principen om beskattning efter förmåga, finner sig utskottsmajoriteten lättare kunna tolerera en sådan sorts beskattning.

Det frapperar då visserligen strax, att utskottet, som tänkt sig en objektbeskattning enligt principen om beskattning efter förmåga, i så ringa grad lyckats lägga sin egen objektbeskattning efter denna princip. Såsom upprepade gånger påpekats lägger utskottet sin objektbeskattning endast på de i ekonomiskt avseende svagare fastighetsägarna. Skulle man alltså följa principen om beskattning efter förmåga för att motivera objektbeskattning, kan man i varje fall icke vänta sig att erhålla den sorts objektbeskattning, som utskottet här förordar. För övrigt ligger det nog — tror jag — i sakens natur, att en skatt på vissa objekt icke kan graderas efter förmåga. Skall man taga hänsyn till innehavarens totala ekonomiska läge — och det är ju egentligen meningen med principen om beskattning efter förmåga

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

upphör skatten i grund och botten att vara en objektbeskattning. Därmed vill jag naturligtvis icke på något sätt bestrida, att besittandet av en sorts egendom kan generellt sett beteckna en viss högre skattekraft, men man lärer icke kunna som sagt avväga och gradera en objektbeskattning efter den s. k. förmågeprincipen.

Jag vill heller icke på något sätt vända mig mot den om än svagt framträdande benägenheten hos utskottsmajoriteten att känna en viss dragning till objektskatterna. Motiveringen blir under sådana förhållanden en sekundär fråga. De, som anse, att det alltså är teoretiskt att tala om intresseprincipen, men däremot anse det högeligen praktiskt att tala om principen om beskattning efter förmåga, äro i alla fall hjärtligt välkomna att acceptera propositionens system med objektbeskattning, var och en på sin motivering.

I fall utskottet genom den starkt framhävda skillnaden mellan objektskatter och intresseskatter skulle möjliggjort för sig självt ett mera välvilligt förstående av fristående objektskatter och alltså här i viss mån anlagt en ny synpunkt i förhållande till vad som tidigare gjorts gällande, synes mig däremot de där 14 raderna angående dubbelbeskattning icke erbjuda något nyhetens behag. Emellertid kan det icke undgå att verka påfallande, att detta parti riktar kritiken i fråga om dubbelbeskattning endast mot Kungl. Maj:ts förslag, men däremot icke mot herr Swartz' förslag och icke heller mot bondegruppernas förslag. Kan det möjligtvis vara så, att anklagelsen om dubbelbeskattning så att säga fastnat i halsen på utskottet, när det skulle rikta den anmärkningen mot bondegruppernas förslag, som ju enligt utskottets mening icke genomfört en tillräckligt stor förskjutning av skattetrycket över på jordbrukarna i förhållande till vad som vore behövligt? Enligt min uppfattning har bondegruppernas motion verkligen gjort oss en mycket stor tjänst genom att, såsom jag tror, definitivt eller åtminstone nära nog definitivt avliva det här talet om dubbelbeskattning.

Jag skall icke uppehålla mig vid detta kapitel om ett olycksaligt slagord och dess makt över sinnena. Jag vill emellertid i det sammanhanget framhålla, när det talades om, att avvägandet av repartitionstalet är just det väsentliga och att regeringsförslaget därvid icke skulle vara nog prövat eller nog försiktigt avvägt, att redan i propositionen betonats, att den frågan givetvis är synnerligen svår att på förhand bilda sig ett säkert omdöme om, och det är därför ställt i utsikt, att den frågan skulle upptagas till förnyad omprövning, sedan man fått en viss erfarenhet. Jag kan kanske också tillåta mig nämna, att det redan under den förra regeringens tid från socialdemokratiskt håll uttryckligen riktats den frågan till den liberala fraktionen av regeringen, huruvida en kompromiss vore möjlig på den linjen, att en jämkning skedde i repartitionstalen. Denna tanke blev emellertid då avvisad liksom även senare.

Då jag är något inne på denna politiska förhistoria till kommunalskattefrågan, kan jag icke undgå att säga ett ord om provisorietanken och provisoriebegreppet. Det har sagts både i dag, tror jag, och tidigare, att utskottets samtliga medlemmar varit enhälliga i att

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

finna, att en definitiv lösning icke kunde ske och att alltså en provisorisk lösning vore den enda tänkbara utvägen. Jag vill då säga att jag under de gångna månaderna emellanåt gjort mig den frågan, huruvida det skulle ha varit något tänkbart uppslag till enighet mellan de socialdemokratiska och liberala partierna, därest den tanken kommit upp tidigare att sätta en tidsbegränsning för kommunalskattelagen. Den idén har nämligen aldrig varit uppe tidigare. Då man diskuterade definitiv lösning eller provisorium, var det ett provisorium, som var så att säga provisoriskt även till sitt innehåll, icke enbart en tidsbegränsning i lagen. Sedan man emellertid sett utskottsmajoritetens utlåtande, där man framhåller, att precis samma argument som mot ett definitivt förslag kunna riktas mot det förslag om provisorium, som av en del reservanter framställts på grundvalen av Kungl. Maj:ts förslag, förefaller det mig uppenbart, att om den tanken om tidsbegränsning tidigare kommit upp — och jag beklagar visserligen att så icke skett — hade det ändå icke lett till någon lösning av frågan i enighetens tecken.

Då utskottet förordar den kombinerade inkomst- och fastighetsbeskattning, som här föreslås, förefaller det, som om utskottet på ett alltför okritiskt och lättvindigt sätt avfärdar den mycket vägande invändningen, att detta utskottsförslag skapar orättvisa mellan fastighetsägarna inbördes. Utskottet säger beträffande denna invändning: »Utskottet har ingalunda förbisett den anmärkning, att de fastighetsägare, som på grund av skuld eller annan orsak ej nå en nettoinkomst, motsvarande den för fastigheten stadgade procenten av taxeringsvärdet på detta sätt få skatta för mer än sin inkomst.» »Men denna olägenhet är» — fortsätter utskottet — »oskiljaktig från all minimibeskattning, den existerar nu och skulle fortfara även enligt Kungl. Maj:ts förslag» o. s. v. När utskottet här fäst uppmärksamheten på den omständigheten, att vissa fastighetsägare få skatta för mera än sin verkliga inkomst, har utskottet icke fäst sig vid, att en hel mängd andra fastighetsägare icke skulle få någon objektbeskattning. Det är däri, orättvisan ligger, att objektbeskattningen icke blir likformig. En hel del, dock icke alla fastighetsägare få objektbeskattning, och det blir till på köpet de i ekonomiskt avseende svagare, som skola bära denna objektbeskattning. Den invändningen har alltså utskottet ingalunda lyckats bemöta.

Att utskottets förslag till den kombinerade fastighets- och inkomstbeskattningen skapar orättvisor mellan fastighetsägarna inbördes, torde väl numera av så gott som alla erkännas, och likaså att det i det avseendet är underlägset förslaget om de fristående objektskatterna. Detta har erkänts tidigare under utredningsarbetet från snart sagt alla håll med anledning av motsvarande förslag, som varit uppe i 1900 års kommitté. Å andra sidan har utskottet icke velat undvika en objektbeskattning. Ja, det har i kritiken av herr Swartz' förslag t. o. m. antytts, att objektbeskattningen borde intaga ett större rum, än vad den intager enligt herr Swartz' förslag. Det synes mig under sådana förhållanden mycket svårt att förstå, varifrån detta envisa motstånd mot den fristående objektskatten kommit. Det kan ju

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

ändå icke vara självändamål att lägga fastighetsbeskattningen så, att den skapar orättvisa mellan fastighetsägarna inbördes. Då nu en del av skattebördan enligt allas uppfattning bör skjutas över från löntagarna och på fastighetsägarna, är det väl angeläget, att denna del fördelas såvitt möjligt rättvist efter förmåga på de jordägare, som skola bära den, alltså att man ansluter sig till denna fristående objektbeskattning och inkomstbeskattning, att med andra ord inkomstbeskattningen faktiskt får bära en större andel av jordbrukets skattebörda.

Det fälldes här på förmiddagen i första kammaren det yttrandet av herr Swartz, att utskottsmajoriteten förenklat problemet för sig. Mig förefaller det, som om detta uttalande är träffande och bäst illustreras av den ofruktbara strid om dubbelbeskattning, som från början förts, och varigenom hela diskussionen enligt min uppfattning kommit in på oriktiga banor. Nu har visserligen utskottet, då det här föreslår en ny utredning, uttryckligen sagt ifrån, att denna utredning skall ske utan några direktiv i förväg, och att den alltså icke skall vara bunden av det förslag till provisorium, som utskottet förordar, men å andra sidan uttalar utskottet på flera ställen i motiveringen sin bestämda invändning mot de fristående objektskatterna. Det finns onekligen en motsägelse mellan dessa uttalanden, och enligt min uppfattning skulle det vara olyckligt, om riksdagen skulle göra utskottsmajoritetens utlåtande till sitt och alltså icke blott anbefalla en utredning utan också dessutom godkänna de olika formade invändningarna mot den fristående objektbeskattningen. Jag tror, att om man på förhand har dessa förutfattade misstankar mot den fristående objektbeskattningen, kommer man icke fram till ett rationellt system för kommunalbeskattningen. Nu har jag å andra sidan den känslan — jag vet icke, om den är riktig — att oviljan mot den fristående objektbeskattningen måhända icke är fullt så stark inom riksdagen som inom utskottet; och jag skall tillåta mig våga den förhoppningen, att de, som verkligen äro övertygade om, att propositionens system är överlägset, också måtte lägga sina röster för detta system, oaktat propositionen är framlagd av en socialdemokratisk regering och har en politisk förhistoria.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Jag begärde ordet för att rikta ett par repliker till utskottets ärade ordförande. Han förklarade, att frågan om repartitionstalen var den springande punkten, och det var på grund av bristande överensstämmelse mellan de olika ståndpunkterna i fråga om dessa repartitionstal, som han också fann sig föranlåten att om det kungl. förslaget fälla omdömet, att det var oacceptabelt. Ja, jag ber med avseende härpå att få säga, att jag icke kan föstå, hur utskottets ärade ordförande vill göra dessa repartitionstal till några principiella besvärjelsepunkter i det ifrågavarande förslaget. Repartitionstalen äro ju satta av lämplighetshänsyn. De kunna sedermera avvägas alltefter omständigheterna och kunna ingalunda göras till de fundamentalfrågor, som utskottets ärade ordförande ville göra dem till.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vad dubbelbeskattningen beträffar, nödgas jag påpeka, att utskottets ordförande, då han riktade sina anmärkningar mot reservanterna, och tog upp vad vi anfört från den amerikanske nationalekonomen Seligman, stannade i citatet innan det var färdigt, och han fick på det sättet fram en bakgrund för ett omdöme, som ingalunda är berättigat. Han ryckte nämligen ut ur sitt sammanhang vad där står: »Tagna tillsammans betyda de helt enkelt en hög skattesats på egendomen», men fortsättningen måste väl också anföras. Det heter nämligen där vidare: »Dubbel beskattning är sålunda inte alltid oriktig. Den är orättvis endast, när den ena skattebetalaren debiteras två gånger, medan en annan i väsentligen samma kategori debiteras bara en gång.» Vad vi ha anmärkt var just, att då man behandlar samma slags inkomst på olika sätt, skulle en verklig dubbelbeskattning komma att inträda.

Utskottets ordförande anmärkte vidare, att det var ganska svårt att angiva principer och direktiv för utredningen, därför att situationen nu vore så vansklig. Ja, jag får då fråga, om det blott är den omständigheten, att det råder strid i frågan, som motiverar, att utskottets ordförande anser det svårt att ge direktiv för en utredning.

Han sade vidare, att man hade måst söka en utväg ur det läge, som regeringsförslaget skapat. Jag får alltså konstatera, att utskottets ordförande anser uppgiften att skapa en lösning *icke* ligga däri, att man skall lösa kommunalskattefrågan, utan i att finna en utväg ur den situation, som regeringsförslaget har skapat. Jag får verkligen säga, att jag ändå tänkte mig, att uppgiften skulle vara att ge någon slags lösning av kommunalskattefrågan och icke endast att så att säga försöka rädda en situation, som blivit försvårad genom det kungl. förslagets framläggande.

Det sades vidare från utskottsordförandens sida, att man från mitt håll tolkat innehållet i skrivelseförslaget oriktigt, nämligen då där står, att man vid den fortsatta utredningen skulle taga hänsyn till materialet i propositionen och till synpunkterna i de andra reservationerna. Men ser man närmare efter, finner man, att det dock icke kan vara en händelse, att det är formulerat på det sättet. Ty när det gäller 1919 års sakkunnigekommission, heter det, att man också där bör taga hänsyn *endast till reservationerna* men icke till vad andra ha sagt. Då man finner, hur man även på den punkten ger en sådan tolkning, ligger också den tolkningen ytterst nära till hands, att man här valt uttrycket med verklig avsikt att ge det en innebörd av det slag jag anfört.

Det har här talats om att förbistringen bland reservanterna skulle vara stor, men man förbiser, att det likvisst icke brister på en punkt, nämligen i vad det gäller själva grundprinciperna. Förbistringen rör fastställandet av repartitionstalen, men, som jag har påpekat, sättandet av dessa repartitionstal gäller icke principerna, det gäller icke grundritningen, och då man anför, att det finns olika meningar om, hur man bör avväga repartitionstalen, och man därför betraktar det hela såsom omoget, såsom farligt och äventyrligt, så är det en slutledningskonst, som jag sannerligen icke förstår.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Ja, herr talman, det är ju uppenbart, att man inom de kretsar, vilka stå såsom motståndare till detta förslag, redan är fast besluten att göra det fullständigt omöjligt att föra varje vidare talan i frågan. Därom vittnar ju kammarens hela uppträdande, och det behöver jag icke fästa uppmärksamheten på. Jag vill därför säga, att under sådana omständigheter, när man icke visar större intresse att fortsätta debatten och sålunda anser den praktiskt taget uttömd, icke heller jag skall ge mig in på någon utförligare replikering, utan ber att få vidhålla det yrkande, som jag förut har framställt.

Herr statsrådet Sandler: Herr talman, mina herrar! Jag skall efter den långa debatt, som nu har förts i denna fråga, endast en kortare stund upptaga kammarens tid för några repliker i anledning av vad som tidigare har förekommit under debatten. Jag ber då att i första rummet få hålla mig till de anföranden, som på förmiddagen höllos av herrar Edén och Lindman.

Jag skulle först vilja uttala min anslutning till vad som sades av herr Edén därom, att det nog icke är någon anledning att förstora de skillnader, som finnas emellan de olika ståndpunkterna i denna fråga. Naturligtvis icke. Jag tror också, att jag i mitt första anförande i dag icke gjorde något för att åstadkomma en sådan förstoring, utan jag försökte i stället att gå in på var de faktiska skiljepunkterna ligga. Lika väl som det må vara riktigt, att man icke skall förstora skillnaderna, lika riktigt är det naturligtvis, att de skola föreligga fullt preciserade, innan kammaren går att träffa sitt avgörande.

I det anförande, som hölls av herr Edén, förekom beträffande den blivande stora reformen vissa uttalanden om innebörden i det nya kommunalskattesystemet, som jag anser mig böra som allra hastigast erinra om, därför att i dessa uttalanden, såsom jag ser saken, ligger en förskjutning av läget, som man icke får förbise. Såsom uttryckligen framhölls från herr Edéns sida, visar det sig, att herr Edén ville lämna frågan om de fristående objektskatterna öppen. Måhända kunde de vara bättre än den kombination av fastighets- och objektskatt, som föreslagits av utskottet.

Det antyddes vidare, att de grundsatser, som föreligga i Kungl. Maj:ts förslag, möjligen i framtiden kunna visa sig vara användbara. Det är *nu*, som man icke vill vara med om, att någon tillämpning därav skall ske. Beträffande den så hårt kritiserade näringsskatten föll också det uttrycket: Må det bli hur det vill i framtiden med frågan om en sådan näringsskatt.

Det framhölls vidare, att då man begärde en utredning, menade man, att man vid denna utredning givetvis skulle taga hänsyn icke blott till de synpunkter i denna fråga, som äro anförda av vissa reservanter bland de sakkunniga, utan även till de synpunkter, som äro framlagda i Kungl. Maj:ts förslag. Då den ärade talaren så kraftigt betonade detta, var det väl hans mening att i direktiven för denna utredning inlägga, att de olika synpunkterna skola ställas sida vid sida med varandra. Det är visserligen påfallande, att ett sådant uttalande ganska föga går i lås med vad utskottet för sitt vidkom-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

mande har uttalat, då utskottet säger, att Kungl. Maj:ts förslag varken kan antagas som provisorium eller definitiv lösning, därför att utskottet anser, att det vilar på ohållbara grunder.

Jag tillåter mig vidare konstatera, att den ärade talaren vid slutet av sitt anförande framhöll, att det initiativ, som i denna fråga är taget av finansministern, her lett till resultat, som — även om riksdagen skulle gå på utskottets linje — är större, än vad man hade kunnat vänta, därest detta initiativ icke hade tagits. Det förefaller mig, som om herr Edén i denna punkt verkligen skulle vara ganska vittnesgill, ty ingen torde bättre än han kunna ge besked om den utveckling av provisorielinjen, som har skett sedan i fjol höst.

För att nu gå in på några av de punkter, som voro föremål för diskussion under förmiddagen, skall jag beträffande den så mycket omdebatterade intresseteorien inskränka mig till att upptaga en enda liten punkt i herr Edéns anförande. Herr Edén konstaterade nu åter, att vad som här har skett, är, att intresseteorien har fått vika för objektsprincipen. Jag må nu säga, att ett sådant uttalande ungefärligen är av samma innebörd, som om man beträffande en annan beskattningsanordning skulle säga, att nu har det gått därhän, att skatteförmågeteorien har fått vika för inkomstskatteprincipen. Skola vi nu över huvud taget gå in på att utveckla dessa teoretiska ting, må det vara mig tillåtet — det är icke med något nöje, som jag försöker docera — att påpeka, att man ju i fråga om beskattningens *föremål* talar dels om inkomstskatt och dels om objektskatt. Objektskatten kan sedan *motiveras* antingen genom skatteförmågeprincipen eller genom intresseprincipen. Hela denna problemställning, då man talar om, att intresseprincipen viker för objektsprincipen, vittnar efter min uppfattning om, att här icke föreligger något djupare inträngande i de frågor, varom det är tal.

Det framhölls vidare av herr Edén som en huvudpunkt, att här gäller det icke att resonera om objektbeskattning i allmänhet, utan det gäller att taga ställning till *denna* objektskatt, d. v. s. den av Kungl. Maj:t föreslagna. Jag förmodar man får använda alldeles samma problemställning också gentemot utskottets förslag. Det gäller att diskutera om den objektskatt, som är föreslagen från utskottets sida. Om *den* har herr Edén i sitt anförande direkt erkänt, att utskottets förslag icke skipar någon rättvisa mellan fastighetsägarna, och att det över huvud taget icke gör anspråk på att göra det. Efter ett sådant erkännande vill jag fråga: vore det ändå icke skäl att här överväga, om man icke bör, då det föreligger en möjlighet i den vägen, göra ett försök att åstadkomma denna rättvisa, som man erkänner icke finnes i det förslag, som utskottet har framställt?

Herr Edén gör gällande, att om man läte de närmast intresserade här avgöra genom att anställa något slags konsultativt referendum mellan fastighetsägarna, så skulle nog resultatet bliva det, att fastighetsägarna icke valde regeringsförslagets principer, utan föredrogo utskottsförslagets. Ja, i den punkten ber jag att få säga, att det beror så ofantligt mycket på, hur man ställer frågan, då man går ut till

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

fastighetsägarna och ber dem deltaga i ett sådant konsultativt referendum. Om man går ut till fastighetsägarna med den enkla frågan: vilja ni vara med om en dubbelbeskattning? Ja, då är det naturligtvis den största sannolikhet i världen för att fastighetsägarna svara: naturligtvis vilja vi icke vara med om en dubbelbeskattning, som skall drabba oss. Men om man i stället ställer frågan så här: vilja ni fastighetsägare vara med om ett skattesystem, som lägger objektskatt på er, men icke på näringsidkare? Vilja ni fastighetsägare vara med om en objektskatt, som icke lägger skatt på alla fastigheter, utan bara på vissa? Då förmodar jag, att de fastighetsägare, som ha små fastigheter, ingalunda komma att, då de få frågan så för sig framställd, giva sin anslutning till utskottets förslag.

Det framhölls från herr Edéns sida, att det vore icke så viktigt, huru många skattekronor man åstadkommer med det ena eller det andra förslaget — det var med anledning av den jämförelse jag tillät mig göra mellan de olika förslagens resultat i det hänseendet. Jag erinrar om, att utgångspunkten för min jämförelse var utskottets egen framställning, där utskottet gör gällande som en förtjänst för dess förslag, att det skaffar fram ett avsevärt antal nya skattekronor. Det förvånar mig då något, att herr Edén vill bagatellisera denna fråga på det sätt, som här har skett. Det framhölls, att det beror ju icke bara på, huru många skattekronor man skaffar fram, utan även på, huru skattesystemet i övrigt är anordnat. Naturligtvis. Och jag kan gärna komplettera min lilla sammanställning genom att också meddela, huru det ställer sig med utdebiteringarna i genomsnitt för alla provtaxeringskommunerna efter de olika förslag, som här varit på tal. Om man räknar ihop de belopp, som skola uttaxeras, och jämför det tal, jag då får, med skattekronornas antal, skulle utskottets förslag giva till resultat för samtliga dessa kommuner 5,78, herr Johanssons i Kälkebo förslag 5,71, herr Swartz' förslag 5,35, herr Möllers 5,11 och den ursprungliga propositionen 5,58. Att det senare ligger så pass avsevärt över den socialdemokratiska reservationen beror, som väl är för kammaren bekant, därpå att kommunerna enligt den senare få tillgodogöra sig en större del av progressivskatten. Det framgår också av en sådan jämförelse det fullkomligt obestridliga faktum, att bland samtliga de olika förslag till lösning av frågan, som här föreligga, giver utskottets förslag den högsta utdebiteringen. Och jag tror det är en faktisk omständighet, som man bör taga med i beräkningen, då man går att träffa sitt avgörande.

Jag skall ytterligare endast syssla ett ögonblick med frågan om skogsbeskattningen. Jag gjorde gällande i mitt förra anförande, att man på detta område får ett utslag av huru egendomliga verkningarna bliva av en kombinerad inkomst- och objektbeskattning, sådan som utskottet föreslår. Detta att man skall beskatta den överskjutande inkomsten såsom bevillningstaxerad inkomst och att man skall åstadkomma någon slags avkortning av skogsaccisen på denna överskjutande del, det medför de verkningar, som jag tillät mig redogöra för. Det har icke bestritts av någon talare i denna debatt. Herr Lindman har på denna punkt gjort gällande — det förstår jag mycket väl — att

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

ett exempel, som kastas fram så här under debatten, kan man icke utan vidare bedöma. Men man behöver icke hålla sig bara till dessa sifferexempel. Man kan begagna vanligt sunt förstånd och göra den reflexionen, att om skogsaccisen skall avkortas och avkortas endast på den överskjutande inkomstskatten, då måste ju resultatet bliva, det av mig angivna. En förutsättning för, att det skall kunna bliva någon avkortning, är att man skaffar sig tillräckligt stor inkomst och alltså avverkar så mycket, att man når över den gräns, ovanför vilken avkortningen gör sig gällande. Även på denna punkt står det fast, att man får samma ojämnhet fastighetsägarna emellan som i fråga om den vanliga fastighetsbeskattningen. Den skogsägare, som har relativt litet skog och därför avverkar relativt litet och alltså får en låg inkomst, han kan icke få tillgodogöra sig denna avkortning, under det att den skogsägare, som har mycket skog och således kan avverka i större skala och därigenom få en stor inkomst, däremot kan tillgodogöra sig avkortningen. Och då herr Lindman här så vältaligt pläderade för ett skogsbeskattningssystem, som icke riskerar våra stora naturtillgångar på detta område, så frågar jag ännu en gång: kan det vara rimligt, att man med öppna ögon föreslår riksdagen att antaga ett system, som, om det kunde genomföras skulle medföra verkningar alldeles stick i stäv mot vad man proklamerar som den riktiga principen på detta område?

Det visar sig sålunda, att de anmärkningar, som här äro gjorda mot utskottets förslag, stå fast och icke ha kunnat bliva vederlagda.

Återstår då slutligen den frågan: skall man över huvud taget våga sig på något experimenterande på detta område? Herr Edén gör gällande, att Kungl. Maj:ts förslag bör icke tagas som ett provisorium, därför att vi böra bespara oss den prövning, som ett realiserande av Kungl. Maj:ts förslag skulle medföra. Ja, men herr Edén, det är en annan prövning, som icke kan besparas de svenska skattedragande, ifall man avslår detta och går på utskottets linje, nämligen den prövning, som kommer att medfölja realiserandet av utskottets eget förslag. Och jag får verkligen säga, att så som dessa olika förslag nu ligga från utskottets sida, blir det ett exeperimenterande med de skattedragande, vare sig man beslutar den ena eller andra provisorielinjen. Det förefaller mig rent av vara den skillnaden, att beträffande utskottets förslag är det ovederläggligen ådagalagt, att det *måste* medföra verkningar, som alla erkänna icke vara skäliga eller rimliga. Och jag ställer därför till sist den frågan till kammaren: skall man med öppna ögon gå att besluta sig för en sådan anordning, då man har i sin hand att välja ett system, som giver ett bättre och rättvisare utslag?

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Jag vill blott i all korthet angiva min ställning till den föreliggande frågan. Jag vill tillåta mig att för att belysa vissa sidor av det föreliggande problemet göra ett litet tankeexperiment. Jag antager, att inom det dåvarande vänsterblockets ministär ett förslag utarbetats av indentiskt samma karaktär, som det Swartzska förslaget har, med dess provi-

sorienatur. Månne då denna fråga kunnat väcka ett sådant uppseende inom svensk politik, och månne då en så bestämd skiljelinje mellan detta förslag och den nuvarande borgerliga oppositionens förslag hade blivit dragen? Nej, förvisso icke. Då hade ju en provisorisk linje förelegat, en provisorisk linje, som ju ännu i oktober 1919 angavs såsom en samlande eventualitet för blocket.

Redan denna för mig oemotsägliga omständighet har manat mig till kritik mot alla försök från den borgerliga fraktion, som tillhört detta block, att framställa kompromissförslaget såsom det bästa nu tänkbara ur borgerlig synpunkt. Det är icke oförklarligt, om denna riktning med en viss iver sökt draga upp gränsen kring kompromisslinjen. Ty det är ett stort intresse för denna fraktion att betona de mer eller mindre konstlade skiljaktigheter, som uppgåvos ha lett fram till blockets sprängning. De, som icke tillhört blocket synas mig dock hava skäl att betänka det tillfälliga i upphovet och det begränsade i räckvidden av den nuvarande grupperingen. Den ton, i vilken högerns insats i detta kompromissarbete, ända sedan kompromissresultatet blev känt, har värdesatts i den ledande liberala pressen, gör en maning till vaken kritik så mycket mer berättigad.

Efter den långa debatt, som i dag förevarit, skall jag icke fördjupa mig i någon detaljgranskning. Jag vill dock upplysa, att jag i stort sett ansluter mig till herr Bökelunds synpunkter. Utan att försvära mig till någotdera förslaget i alla dess synpunkter, så synes mig likvisst det Swartzska förslaget erbjuda tillfälle att under viss tid pröva ett, som det synes, smidigare och mångsidigare skattesystem utan det socialdemokratiska systemets överdrifter, farliga för vårt ekonomiska liv och av betänklig teoretisk karaktär.

Det är ju här blott fråga om att skapa ett provisorium, och vi hava fullt fria händer vid den definitiva reformens utgestaltning. Jag erkänner, att särskilda betänkligheter kunna hysas mot den av herr Swartz föreslagna näringsskatten, vid vilken framlysa spår av en renodlad intresseprincip, som icke kan godtagas, och som i det Swartzska förslaget för övrigt och i det hela blivit avtrubbad. Men det är icke mindre äventyrligt att experimentera med den nya progressivskatten än med någon annan ny skatteform. Såvitt jag kan se måste det Swartzska förslaget, sedan de tillspetsade och fräna intressemotiveringarna skjutits i bakgrunden, sägas innehålla så många sunda tankar, att jag måste stanna därvid. Jag erinrar i detta sammanhang om förslagets förtjänstfulla avvisande av en skatteutjämning, verkställd med kommunalskattemedel, och jag tror mig också veta, att denna uppfattning delas av ganska många konservativa kretsar i vårt land utanför riksdagen.

Detta innefattar i korthet sagt de motiv, som göra, att jag vill tillåta mig instämma i herr Bökelunds yrkande.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke bliva mångordig. Jag begärde ordet i detsamma klubban föll, det var ett förbiseende av mig, att jag icke förut blivit antecknad.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

När jag nu fått ordet, ber jag då att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk några minuter.

När under fjolårets höst, vill jag minnas det var, jag åhörde ett föredrag i kommunalskattefrågan, sades det av den person, som höll detta föredrag, att han trodde, att vi skulle kunna gå till lösning av denna stora viktiga fråga utan att behöva göra densamma till en partifråga. Det hade kanske varit möjligt att också kunna gå till en sådan lösning av denna fråga, om icke olyckan hade varit, må jag säga, att propositionen blivit framlämnad samma år, som vi hade de allmänna valen till riksdagens andra kammare. Sedan jag några veckor hade setat med i det utskott, som haft att förberedande behandla den kungliga propositionen, har jag vid mer än ett tillfälle kommit till den uppfattningen, att det icke alltid varit de sakliga synpunkterna, som här fått göra sig gällande, utan att det i alltför hög grad har framträtt, att partipolitiska beräkningar kommit med i spelet. Det är icke utan, att man funnit detta både på det ena och det andra hållet; man har funnit det här i kammaren, och man har funnit det många, många gånger i tidningspressen, när denna fråga behandlats. Hade icke dessa partipolitiska moment kommit att spela in så mycket, som de gjort, tror jag, att det skulle varit möjligt att samla en majoritet för det kungl. förslaget i allt väsentligt, ty envar, som vill sakligt se på denna fråga, måste säga, att som regeringens förslag är lagt, så söker det att i högsta möjliga grad skapa rättvisa mellan olika grupper och mellan grupperna inbördes. Men trots detta har det icke varit möjligt att få så stor anslutning till den kungl. propositionen. Jag kan icke annat än beklaga, att det har fått gå på detta sätt här i riksdagen i dag. Såväl i denna kammare som i första kammaren har, såvitt jag kunnat finna, icke någon utanför de socialdemokratiska partierna yrkat bifall till den av oss socialdemokrater avgivna reservationen. Utav detta får man ju den bestämda uppfattningen, att denna vår reservation icke har några utsikter att vinna flertalet i någon av riksdagens kamrar. Det finns ju dock ett förslag, som bygger på regeringsförslagets principer, som har lyckats att samla några röster utanför de socialdemokratiska partierna. Hur skulle det vara, om vi vid ett tillfälle som detta, när vi nu i denna kammare snart gå att votera och avgöra, vilket förslag som skall bliva antaget, skulle litet var falla ifrån våra förut intagna ståndpunkter och försöka samla oss på den linje, som möjligen skulle kunna samla ett flertal. Jag tror, att det för landets skull skulle vara lyckligt, om vi kunde komma till ett sådant beslut, som innebure en lag sådan, att det vore möjligt att därpå bygga en definitiv skattelag. Jag vill för min del säga, att vi socialdemokrater inom utskottet, som här hava avgivit vår reservation i huvudsaklig anslutning till den kungl. propositionen, äro under de förhållanden, som jag här velat relatera, då inga utsikter, så långt jag kan finna, föreligga för att vår reservation skall antagas, villiga att frånfalla denna reservation och komma att i voteringen rösta för den Swartzska reservationen i de punkter, som här nu äro föredragna.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Herr Edén: Herr talman! Jag kunde icke underlåta att begära ordet, när den senaste ärade talaren klagade över, att denna fråga hade blivit behandlad som en partifråga, och därmed tycktes förbehålla sig och sina meningsfränder det privilegiet, att de skulle ha anlagt mera sakliga synpunkter på densamma än andra meningsriktningar i riksdagen. Jag tillåter mig att avvisa varje sådan antydan. Denna sak har varit tillräckligt länge och vidlyftigt debatterad, och den har haft tillräckligt betydelsefulla konsekvenser, för att även den ärade talaren borde förstå, att man tager sin ståndpunkt i en sådan fråga efter mogen prövning av det verkliga sakläget, och att det icke är rättmätigt och icke ens tillbörligt att över huvud antyda något annat, om han nämligen icke vill hava i gång en motbeskyllning i samma riktning.

Utöver detta, herr talman, har jag ett par ord att tillägga. Min gamle kollega herr justitieministern hade ett yttrande, som fick en viss läggning av polemik, vilken kanske inte var fullt så menad, som den kom att taga sig ut. När herr justitieministern exempelvis talade om innehållslösheten i ett visst uttalande i utskottets utlåtande, så var det litet riskabelt, därför att svaret ligger mycket nära till hands: hur var det med innehållet i herr justitieministerns eget yttrande i förhållande till vad som redan debatterats här i kammaren ända från klockan 12 i förmiddags? Och när herr justitieministern drog upp den frågan, huruvida det skulle varit möjligt att göra en kompromiss inom den förra regeringen i denna sak, så har jag till vad jag redan har anfört endast att tillfoga det, att något som helst anbud till ett provisorium från den andra sidan icke gavs. Tvärtom svarades det, på en uttrycklig fråga av mig, att något provisorium av vad slag det vara månde icke kunde komma i fråga. Jag tror för övrigt, att ingen av oss har någon behållning av att resonera om den saken, ehuru jag är fullt beredd därtill, ifall det skulle anses behövligt.

Men framför allt, herr talman, vill jag i det läge, dit debatten nu kommit, påpeka, att om också de socialdemokratiska reservanterna inom utskottet ansluta sig till herr Swartz' förslag, så kan detta uppenbarligen icke förändra frågeställningen vid det slutliga avgörandet. Det är nämligen först och främst att märka, att detta herr Swartz' förslag — vilket också förklarar den socialdemokratiska frontförändringen i debattens sista timme — intet annat är än Kungl. Maj:ts förslag med nedsatta repartitionstal och för övrigt med ett par förändringar av, såvitt jag förstår, mycket vågad beskaffenhet (rörande fastighets- och skogstaxering). Att det i allt annat innehåller Kungl. Maj:ts hela system och att sålunda, som förut framhållits och som det sagts i utskottets betänkande, alla de anmärkningar, som man nödgas göra emot att nu antaga detta system, står orubbade kvar, det är alldeles uppenbart. Men jag skulle dessutom vilja fästa uppmärksamheten därpå, att om de röster — tre tror jag — som anmält sig för att speciellt låta sig vinnas med herr Swartz' förslag, om dessa herrar tro sig genom att acceptera

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

herr Swartz' förslag i den nu föredragna punkten, bliva fria från den del av progressivskatten, som herr Swartz har avskurit, då kan det hända, att de bedraga sig. Det går icke att resonera som herr Forssell, då han yrkade bifall till herr Swartz' förslag, bland annat därför, att herr Swartz har uteslutit den del av progressivskatten, som rör utjämningen. Ha dessa tre herrar, herr Bökelund främst, som ur den synpunkten tagit herr Swartz' förslag, någon garanti för att icke, när vi väl nå fram till frågan om denna skatt, ett alldeles annat förslag än herr Swartz' i *den* delen kommer upp? Det kan bliva den socialdemokratiska reservationen i fråga om progressivskatten med dess läggning av skalorna och med dess anordning av utjämningen samt allt vad därmed sammanhänger. Dessa vänner av herr Swartz' reservation må göra upp med sig själva, huru de skola möta en sådan situation.

Jag skall till sist framhålla, att ingenting kan vara en mera fullständig illusion, än när man hör en tankegång framföras sådan som den, herr Forssell här uttalade: han röstar på det Swartzska förslaget, därför att det blir ett provisorium, som »ger oss fullt fria händer vid det definitiva avgörandet». Hur kan man tro, att man har fullt fria händer vid det definitiva avgörandet efter ett sådant provisorium? Nej, det är dock skillnad mellan ett provisorium, som bygger på den nuvarande ordningen och som man kan lägga om, alltefter som man vill, mot ett sådant provisorium, som innebär ett fullständigt nytt skattesystem. Ty märken det väl, mina herrar; har man någon förtröstan till, att det tager slut vid utgången av de fyra åren? När den tiden gått ut, då skall man i så fall få märka, att man gått i en veritabel råttfälla. Med år 1924 går visserligen lagens giltighetstid ut, men en kommunal beskattning måste man ha, och om då icke regering och riksdag enas om en ny ordning, om bara majoriteten i den ena kammaren håller på, att detta samma system skall stå kvar vare sig det visat sig vara lyckligt eller ej — så är det helt enkel omöjligt att komma ifrån det. Den, som en gång gått in för detta system, även som provisorium, han är fast i systemet, till dess regeringen och båda kamrarna ena sig om ett annat system. Det är det, som gör detta provisorium så betänkligt, som gör det till en helt annan anordning, än vi avsågo, när vi från början togo upp provisorietanken.

För övrigt skall jag, mina herrar, endast tillägga, att nog kunde jag använda samma utväg som statsrådet Sandler och bara påstå, att alla anmärkningar mot den andra parten stå kvar och att allt vad vi sagt till förmån för vårt provisorium står orubbat. Icke tjänar det mycket till, att vi åter och åter var för sig ge betyg åt det förslag vi själva förorda till antagande. Det må vara nog att ännu en gång stryka under, att såvitt jag kan bedöma saken, är detta provisorium, som utskottet utarbetat, ett förslag, som ger synnerligen genomgripande förbättringar, som i allt väsentligt rörande de praktiska förändringarna kan väl mäta sig med det Swartzska förslaget, som vidare har den stora fördelen, att det ej binder för framtiden utan lämnar frågan öppen, och som är tillkommet i ärlig

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

önskan att verkligen göra det bästa under nuvarande förhållanden, icke att göra politik av en svår situation, men, herr statsråd, att göra det bästa för att rädda de praktiska reslutaten i en fråga, som genom ett oförståndigt och förhastat förslag höll på att komma i baklås.

Herr talman! Jag ber att fortfarande få yrka bifall till utskottets framställan.

Hans excellens herr statsministern Branting: Herr talman! Jag begärde närmast ordet i anledning av den förklaring, som avgavs av herr Lindqvist i Kosta å de socialdemokratiska reservanternas vägnar, att de för sin del ansågo i den nuvarande situationen lämpligast att frånfalla sitt förslag och förena sig om den Swartzska linjen. Jag måste då säga, att regeringen från sina utgångspunkter fullt förstår de bevekelsegrunder, som förmått dem därtill, och fullt inser, att det resonemang, som de därvid föra, är försvarligt och förklarligt. Jag kan göra denna förklaring så mycket hellre, som ju finansministern redan på ett mycket tidigt stadium av frågan tydligen uttalat här i kammaren, att i fråga om repartitionstalen ansåge han en jämkning möjlig. Han har icke bundit sig på något bestämt sätt vid de repartitionstal, som innehållas i den kungl. propositionen.

Det, som för övrigt med avseende å denna sak här yttrats av den ärade utskottsordföranden, skall jag nu icke gå närmare in på. Jag skall icke heller i detta sista ögonblick av debatten komma tillbaka till den strid, som utkämpats, på annat sätt, än att jag vill konstatera, att den förts denna dag på ett glädjande sätt på det sakliga planet. Här har man sökt bevisa och motbevisa varandra, och det politiska inslaget i debatten har varit relativt ringa och icke mycket framträdande i jämförelse med den stora argumentation, som man försökt för den ena och den andra linjen på rent sakliga grunder. Jag vill dock därvid konstatera gentemot den senaste ärade talaren, att nog är det ändå en skillnad, ifall man genom det beslut, som kammaren går att fatta, gör icke blott ett provisorium, som medför obestridliga lättnader för ögonblicket från de missförhållanden, varunder de kommunala skattedragande lida, utan därjämte, utöver denna ögonblickets lättnad för dem, också ger några direktiv för framtiden. Jag har för min del fäst mig vid det uttalande, som man finner i den Swartzska reservationen, där herr Swartz gör gällande, att det alternativ, som är Kungl. Maj:ts förslag, med de modifikationer, som han föreslår, »vilar på teoretiskt riktiga och allmänt vedertagna grunder samt torde med tämlig visshet hava framtiden för sig. Över hela linjen mildras genom detsamma nuvarande orättvisor. Antages detta alternativ provisoriskt, så gives en möjlighet att på alla punkter pröva detsamma, som aldrig skulle kunna vinnas genom än så fullständiga provtaxeringar.» Uti dessa korta ord är helt visst sammanfattat det *plus*, det mycket väsentliga plus, som en lösning efter den linje, som Kungl. Maj:t har föreslagit och som modifierats av herr Swartz, skulle komma att innebära.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Den senaste ärade talaren, utskottets ordförande, gjorde häremot gällande, att om man en gång giver sig ut på de vägarna och godtager denna anordning under försöksåren, skulle det sedan, om den befunnes olämplig, vara omöjligt att komma ifrån densamma, medan man däremot genom ett antagande av utskottets förslag skulle ha fullt fria händer. Jag tror, att detta tal om fullt fria händer knappast kan gälla annorlunda i det ena fallet än i det andra. Men för övrigt synes mig hela konstruktionen mycket underlig. Ifall man vid ett försök under några år med ett system finner detsamma otjänligt och olämpligt, så skulle man i alla fall efter denna framställning haka sig fast vid detsamma och icke kunna rubba det, utan det skulle mot nationens vilja, mot den uppfattning, som då råder, bliva definitivt och orubbligt gällande! Jag kan icke finna annat, än att detta är ett bland dessa skrämskott i sista stund, som emellanåt förekomma, men som knappast hålla inför en mera ingående granskning.

Jag tror därför, att kammaren skulle göra rätt i att giva det plus till förtjänsterna, som innebäras i de lättnader, som alla här stridande förslag giva, giva det plus, giva det direktiv, som står i överensstämmelse med vad som är teoriens krav och som är efter min övertygelse alldeles säkert vad som framtiden kommer att bekräfta. Ty det står i överensstämmelse med hela utvecklingen av denna fråga under dess tjuguåriga långa lidandes historia. Och det är blott ett uppskov och ett tillbakakastande på nya utredningar, som man uppnår genom att nu stanna för utskottets förslag.

Jag kan dock icke sluta utan att med erkännande konstatera, att utskottets ordförande i sitt första stora anförande här på förmiddagen framhöll, huru stor förtjänst finansministerns initiativ i denna fråga har haft, för att över huvud taget denna stora och för vår befolkning så ytterst viktiga fråga har kommit till den punkt, där den nu ligger. Och han underströk därjämte, att vi å båda sidor vilja, att denna sak skall föras i sådan riktning, att det kan bliva till gagn för vårt folk och leda till en lösning, som kan verka samlande och som verkligen kan vara god. Jag tror också, att jag i det sammanhanget bör taga fasta på, att den ärade utskottsordföranden så bestämt underströk, att avsikten med en och annan vändning i utskottets utlåtande icke var den, som uttolkats av kritiken från motståndarna, utan att verkligen, som vi nyss hörde honom upprepa, det är med fullt fria händer, med full rätt till hänsynstagande även till de *principer* och icke blott till det *material* i ordets trängre mening, som den kungl. propositionen innehåller, som det fortsatta utredningsarbetet skall och må bedrivas. Med sådana erkännanden tror jag ändå, att vi efter denna strid skola kunna giva varandra gärna det ömsesidiga betygandet, att vi sökt var för sig föra denna sak så långt fram, som vi ansett förenligt med de utgångspunkter vi haft. Och i så fall har sannerligen denna strid, huru än röstsiffrorna här om några minuter utfalla, verkligen icke varit förgäves. Den har fört fram denna fråga, belyst den på ett sätt, som på intet annat sätt varit möjligt,

och det skall också helt visst kunna åstadkommas för vårt folk genom den fortsatta behandlingen av detta ärende en lösning av frågan, som skall kunna bliva tillfredsställande och kunna åstadkomma den utjämning av de kommunala skattebördorna, som vi alla säga oss eftersträva.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Då man går att bedöma frågan om provisorium av det ena eller andra slaget, så kan jag icke förstå, att det kan vara klokt att göra ett provisorium av det, som är alldeles nytt, då man har möjlighet att få såsom provisorium det, som är beprövat och som man haft förut, och i vilket man naturligtvis skall göra förändringar och förbättringar, vilka alla tydligt kunna se äro verkliga förbättringar. Det är icke ett experimenterande i samma grad, som om man går in på någonting, som är utformat efter ett fullkomligt nytt system. Jag kan icke förstå, att man handlar klokt genom att följa den vägen, när man har möjlighet att följa den andra vägen. Och när man nu hör från alla håll — vi ha hört det nyss, och vi ha hört det på förmiddagen och förut i kväll — att alla nu vilja komma till någonting, som man kan ena sig om som ett slutligt förslag, då är det väl bättre, att man under provisorietiden begagnar sig av det man har och däri gör de förändringar och förbättringar, som äro möjliga, samt söker under tiden utarbeta ett förslag, om vilket man möjligen kan enas.

Nu har det emellertid under debattens sena timme blivit klart, att man från socialdemokratiskt håll och från regeringshåll är benägen att gå på det Swartzska förslaget. Jag har givetvis ingen anledning att uttala mig därom. Men vad jag anser mig böra säga är, att går man på den linjen, så kommer man väl också att följa de Swartzska linjerna beträffande skogsbeskattningen. Och i herr Swartz' reservation finnes ett uttalande, huru man skall gå till väga vid skogsbeskattningen. Det innebär ett system, som är fullkomligt nytt och nu framkastat av honom och om vilket ingen haft tillfälle att yttra sig, huruvida det är hållbart eller icke eller om det över huvud taget är möjligt att utföra i praktiken. Efter mitt förmenande går det icke att använda herr Swartz' förslag beträffande skogsbeskattningen.

Här har från regeringsbänken klagats över och gjorts gällande, att den skogsbeskattning, som utskottet kommit med, icke heller saknar sina fel. Jag vill då betona, att i skogsbeskattningen ha vi följt de bestämmelser, som nu finnas, men vi ha uttryckligen betonat, att för skogsbeskattningen måste ett nytt system väljas, och vi önska, att detta system måtte kunna framkomma så fort som möjligt. Där hålla vi oss emellertid på den gamla grunden, som vi känna. Men den, som går med på det Swartzska systemet, går med på en skogsbeskattning, om vilken vi absolut ingenting veta.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) godkännande av de föredragna delarna utav ut-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skottets ifrågavarande författningsförslag, 2:o) bifall till det av herr Engberg under överläggningen gjorda yrkandet, 3:o) bifall till det yrkande, som framställts av herr Bökelund samt 4:o) bifall till herr Svedbergs yrkande; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 och 2 §§ samt 3 § 1 mom. i andra särskilda utskottets förevarande förslag till förordning angående särskilda grunder för utgörande av 1921—1924 års allmänna kommunalutskylder m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Bökelund under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 119 ja mot 96 nej; och hade kammaren alltså godkänt 1 och 2 §§ samt 3 § 1 mom. i utskottets förevarande författningsförslag.

Utskottets under A omförmälda, vid utlåtandet såsom bilaga 1 fogade förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

3 §; 4 § 3 och 4 mom.

Godkändes.

5 §.

Enligt utskottets förslag skulle första stycket mom. d) i förevarande paragraf lyda sålunda:

Fastighetsbevillning erlägges *icke* av:

— —

d) staten samt kommun eller annan menighet för deras byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning;

I fråga om detta författningsrum hade reservation avgivits av herrar *Pålsson, Barthelsson, K. J. A. Gustafsson, Lindman, Jönsson* i Boa och *Brännström*, som ansett, att åt momentet borde givas denna avfattning:

d) Staten samt kommun eller annan menighet för deras byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning; vad beträffar kommun eller menighet dock endast i fråga om byggnader inom dess eget område.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Paragrafen föredrogs. Därpå yttrade:

Herr Brännström: Herr talman, mina herrar! Då jag jämte åtskilliga andra reservanter icke kunnat dela utskottsmajoritetens mening beträffande ändringen i nu gällande bestämmelser om frihet från erläggande av fastighetsbevillning, har jag här begärt ordet för att framföra de skäl, som varit avgörande för den meningen.

Enligt bevillningsförordningens nuvarande lydelse erlägges icke fastighetsbevillning av kommun och andra menigheter för dem tillhöriga inom deras eget område belägna allmänna platser, tomter och byggnader. I såväl Kungl. Maj:ts förslag som det nyligen antagna utskottsförslaget har den ändringen vidtagits, att fastighetsbevillning icke skall erläggas för, som det under mom. D är angivet, »staten samt kommun eller menigheter för deras byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning». Förut har ju det förhållande varit gällande, att när en byggnad, som hänföres till denna punkt, är belägen inom annan kommun, den kommunen fått taxera den till bevillning och erhålla fastighetsbevillning för densamma. Enligt § 5, sådan som den är formulerad i utskottets förslag, skulle detta upphöra. Jag kan icke finna, att i ett provisorium, som så mycket som möjligt bygger på det nuvarande, man skall vidtaga en sådan ändring, då jag anser, att denna ändring icke är rättvis.

I den förberedande behandlingen av kommunalskattefrågan uttalade herrar Eiserman och von Wolcker, att för tomter skulle fastighetsbevillning erläggas, dock icke för byggnader på desamma. Däremot ansåg herr Landén, att för sådana byggnader, som äro angivna i denna punkt, borde erläggas fastighetsbevillning, då de äro belägna inom annan kommun. Kammarrätten har också anslutit sig till denna uppfattning. Det finns ju många exempel på, att kommuner, kanske mest städer, i angränsande kommuner anlagt t. ex. sjukhus eller fattigvårds- eller liknande anstalter, för vilka den kommun, där denna anstalt är belägen, hittilldags haft att uppbära fastighetsbevillning. Nu skulle detta upphöra, och jag kan icke finna, att ett sådant förhållande skulle vara rättvist.

Jag skulle kunna anföra en hel del exempel härpå, men jag skall endast angiva ett. Som bekant har ju Stockholm i en angränsande kommun ett sanatorium, som är taxerat till, enligt en uppgift jag fått, 2 miljoner, utgörande ungefär en tredjedel av den kommunens hela fastighetstaxeringsvärde. Att nu genom ett enda penndrag taga bort ett skatteobjekt för den kommunen måste ha en av-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

görande och mycket olycklig inverkan, och jag kan icke finna detta vara rättvist. Den anstalt, som på detta sätt är förlagd till en angränsande kommun, är ju avsedd för invånarna i den kommun, som äger anstalten, varemot den kommun, där den är belägen, icke har någon som hälst nytta av densamma. Man kunde tänka sig, att det i stället inom sistnämnda kommun tillkommit andra skatteobjekt, men så är icke fallet. Ofta kan det hända, att en sådan kommun får vidtaga särskilda åtgärder, därför att en dylik byggnad är belägen inom dess område.

Det kan synas, som om det här gällde ett landsbygdsintresse gent emot städerna, men jag vill icke driva den satsen, att så är förhållandet. Emellertid tror jag, att det både för städerna och för landsbygden vore lyckligast, om de nuvarande förhållandena bleve oförändrade, och jag tror, att det för framtiden skall bli ganska svårt att förlägga sådana anstalter, varom här är fråga, inom en annan kommun, därest utskottets förslag bifalles.

Jag skall icke uppehålla tiden längre vid denna sena timme utan tillåter mig att yrka bifall till den av herr Pålsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, som innebär, att det till 5 § punkt d) skulle göras ett tillägg av följande lydelse: »vad beträffar kommun eller menighet dock endast i fråga om byggnader inom dess eget område.» Genom antagande av denna reservation komma de bestämmelser, som hittills tillämpats, fortfarande att gälla på sådant sätt, att byggnad, som här omförmäles, blir skattefri, om den är belägen inom den egna kommunen, men att man däremot måste erlägga fastighetsbevillning därför, för så vitt den är belägen inom annan kommun.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Herr Edén: Jag skall däremot be att få yrka bifall till utskottets hemställan. De skäl, som den ärade reservanten gjort gällande, ha varit under övervägande inom utskottet, och man har efter mogen prövning funnit, att de icke kunnat anses vägande, utan att principerna om skattefrihet för kommunala byggnader borde fasthållas, även om dessa vore belägna i annan kommun. Utan att vilja trötta med någon närmare motivering härför hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av samma förslag med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Pålsson m. fl. i avseende härå avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Brännström, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill att kammaren godkänner 5 § i andra särskilda utskottets föreliggande förslag till förordning om ändring i vissa

delar av förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst, röstar

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Pålsson m. fl. i avseende härå avgivna reservationen.

Voteringen utvisade 130 ja mot 71 nej, vadan kammaren godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

8, 9 och 10 §§.

Godkändes.

11 §.

För 3 mom. hade utskottet föreslagit följande lydelse:

3 mom. Har kooperativ förening av vinsten å sin kooperativa verksamhet lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må föreningen njuta avdrag för dylik utdelning.

Herrar *Trygger, Barthelsson, K. J. A. Gustafsson, Lindman, Jönsson* i Boa och *Brännström* hade reservationsvis yrkat, att momentet skulle erhålla denna avfattning:

3 mom. Har ekonomisk förening, som sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, lämnat sina kunder, vare sig de tillhört föreningen eller icke, pristillägg, rabatt eller annan sådan utdelning i förhållande till gjorda köp eller försäljningar, må avdrag för dylik utdelning icke äga rum, där ej utdelningen skett i omedelbart samband med köp eller försäljning, varpå utdelningen grundats, varemot förening som icke sträckt sin verksamhet utom medlemmarnas krets, må åtnjuta avdrag för all utdelning, varom här sägs, för såvitt den utgått efter grunder, som varit före köpet eller försäljningen bestämda.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr Vennersten: Herr talman! Det är verkligen ägnat att förvåna, att Kungl. Maj:t tagit upp detta förslag om ökad skattefrihet för de kooperativa föreningarna, vilket riksdagen i fjol avslog, och att utskottet också följt Kungl. Maj:t i denna punkt. För min egen del trodde jag, att man skulle prestera betydligt starkare skäl, än som förelåg i fjol från Kungl. Maj:ts sida och som då av

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

bevillningsutskottet underkändes liksom även av kamrarna. Jag skulle vilja fråga, om det kan vara rätt och billigt att under en tid, då man med ljus och lykta söker efter nya skatteobjekt, utsträcka skattefriheten för de kooperativa föreningarna, vilka otvivelaktigt föra en ganska blomstrande tillvaro här i vårt land liksom i andra länder, och jag undrar, om de framstående kooperatörer, vi ha här i landet och som även finnas representerade i riksdagen, skulle tycka, att det är orimligt, ifall man av dem begär anslutning till den tankegång, som i fjol tog sig uttryck i riksdagen. Jag skulle nästan vänta, att dessa herrar med tacksamhet och med hänsyn till den stora framgång, som den kooperativa rörelsen haft, skulle låta föreningarna bidraga till lättande av svenska folkets stora skattebördor. Jag behöver icke vidare ingå på detta ärende. Saken har varit föremål för utförlig debatt i denna kammare i fjol, och jag vill endast uttala en förhoppning, att kammaren, då den går att besluta i denna punkt, måtte besinna, hur viktigt det är att man icke låter någon skattekälla stå obegagnad, som rimligen bör i sin mån lämna bidrag till det allmänna. Herrarna torde påminna sig, vad bevillningsutskottet i fjol anförde. Det är nödvändigt, att varje vinst, som uppstår av handelsrörelse, blir beskattad och det är därför icke orimligt att begära, att kooperationen med den ökade stadga, som den alltjämt vinner, drar sitt strå till stacken. Påtagligt är, att jag härmed icke åsyftar annat, än att vi skola stanna vid det läge, som denna fråga för närvarande har, och låta de kooperativa föreningarna bibehålla de förmåner de redan äga, men att man icke skall gå därutöver, utan kräva att i fråga om sådana delar av deras rörelse, som nu äro beskattade, det även i fortsättningen skall betalas skatt.

Jag anhåller sålunda, herr talman, att få yrka, att denna paragraf godkännes med den ändring i fråga om avfattningen av 3 mom., som föreslagits i reservationen.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har vid denna paragraf samma yrkande som den siste ärade talaren. Jag har den uppfattningen, att när man nu går att söka utvidga skattefriheten för kooperativa föreningar även till dem, som handla med främmande, och den vinst, som uppkommer på denna handel, detta icke är rättvist. Det riktiga vore att jämställa dem med andra företag av samma art. Det är ju klart, att det kan uppkomma vinst på denna handel med personer utanför föreningen, och den vinsten kan följaktligen också delas ut på medlemmarna.

Dessutom ber jag att få påpeka, att de kooperativa företagen ju bära sig bra, såvitt jag vet. Man anser ju allmänt och förklarar från kooperativt håll, att det icke alls är fråga om att få något understöd eller att man behöver hjälp eller sådant, ty den kooperativa rörelsen går bra. Men om det förhåller sig så, vilket jag icke har någon anledning att betvivla, varför skall man då göra ett sådant här undantag? Det är ju alldeles klart och tydligt, att ifall man slår in på detta och beviljar skattefrihet här, så min-

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

skar man skatterna, och det är givet, att i och med detsamma man på det kommunala området tar bort beskattningen ifrån ett företag, så kommer en så mycket större skatt att läggas på de andra skatteobjekten. Alltså, jämlikheten i fråga om beskattningen kräver, att man icke skall låta den ena eller den andra kategorien av beskattningsföremål komma undan beskattning, utan det riktigaste och rätta är att söka låta alla bära sin skatt och i all synnerhet, då det gäller företag, som ha samma verksamhet.

Man får icke förglömma, att de kooperativa föreningarna i större eller mindre omfattning kunna slå sig på industriella företag; och jag har ytterligt svårt att kunna se, varför ett kooperativt företag, t. ex. en skofabrik, skulle slippa att betala skatt för sin verksamhet, under det en enskild fabrik, som ej är kooperativ, är skyldig att betala skatt. Ju större kooperationen blir och ju mera den sväller ut på olika områden, desto betänkligare blir det med denna skattefrihet.

Det finns en liten bok, som utgivits av de kooperativa föreningarnas sekreterare, herr Örne i första kammaren, däri han söker visa, att det har så ofantligt stor betydelse ur sparsamhetssynpunkt, att föreningarnas medlemmar ha penningar innestående i föreningarna; och han säger, att på det sättet skulle de kunna inbespara 20 miljoner kronor om året, vilka annars till stor del skulle tagas i anspråk till skatt. Det är naturligtvis en oerhörd överdrift, som står i bestämd motsats till vad herr Örne själv anför i en reservation i fjol i det utskot, som då behandlade denna fråga. Men då gällde det att besluta något helt annat, då hade man nämligen påstått, att genom att fritaga de kooperativa föreningarna från skattskyldighet till kommunen skulle man minska kommunernas skattetillgångar i hög grad. Men då framhöll herr Örne, att den skatt blir synnerligen liten, som kommer från de kooperativa föreningarna, ett yttrande alltså, som står i fullkomlig strid med vad han sagt i sin lilla broschyr.

Ja, herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre, jag vill liksom den föregående talaren, att man icke skall göra någon förändring i det bestående härvidlag, och jag hemställer följaktligen att få göra det yrkandet, att 3 mom. på sid. 94 i utskottets utlåtande får den lydelse som är angiven i reservation av herr Trygger m. fl. Reservationen finnes på sid. 253 i utskottsutlåtandet.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Från alla håll har man klagat över att mellanhänderna taga oskäliga vinster vid förmedlande av varorna. Jag tror, att det bästa sättet att stävja detta, att mellanhänderna taga oskälig vinst, är just att kooperationen tar bättre fart i vårt land, än den gjort. Denna kooperation finnes på alla områden, bland lantmännen, bland industriarbetarna och överallt. Det kan väl vara skäl i att understödja denna rörelse, och det kan man göra genom ett bifall till utskottets förslag, till vilket jag alltså ber att få yrka bifall.

Ang. den kommunala beskattningen. (Forts.)

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena godkändes paragrafen enligt utskottets förslag.

Återstående delar av förevarande författningsförslag.

Godkändes.

De under B, C, D, E och F omförmälda författningsförslagen, det under E angivna förslaget i de delar, beträffande vilka kammaren ej redan fattat beslut.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten I bifölls i vad den ej besvarats genom kammarens beslut i fråga om författningsförslagen.

Punkterna II—IV.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 3.

Föredrogos vart för sig andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa ändringar i förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter dels ock tvenne i ärendet väckta motioner; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Ang. särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till bevillning av inkomst.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra särskilda utskottets utlåtande, nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt dels ock tvenne i ärendet väckta motioner.

I en den 12 mars 1920 dagtecknad, till andra särskilda utskottet hänvisad proposition, nr 234, hade Kungl Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet för finansärenden samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till kommunal inkomstskatt.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft mo-

tionerna nr 278 i första kammaren av herr *Trygger* och nr 402 i andra kammaren av herrar *Lindman* och *Nilsson* i Bonarp.

Ang. särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till bevillning av inkomst. (Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, samt under förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, antaga i utlåtandet intaget förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till bevillning av inkomst.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Trygger*, *Barthelsson*, *K. J. A. Gustafsson*, *Lindman*, *Jönsson* i Boa och *Brännström*, som yrkat avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition; samt

av herr *Swartz*, som hemställt, att propositionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Den fråga, det här gäller, är frågan om de kommunala avdragen. Herrarna torde känna till, att man i den kungl. proposition, som här föreligger, har föreslagit, att avdragen skola vid den kommunala beskattningen vara hälften så stora som vid statsbeskattningen. Men det är icke nog med detta, utan de avdrag, som på det sättet komma att göras, skola även enligt Kungl. Maj:ts förslag år ifrån år eller åtminstone för den tid, det nu gäller, sättas till 50 procents extra förhöjning, såsom förhållandet är med avdragen vid statsbeskattningen. Dessa utgå under detta år med 50 procents extra förhöjning och på samma sätt har man föreslagit, att också de kommunala avdragen skulle göras. Jag och en del andra reservanter ha ansett, att det är mycket behjärtansvärt, att man gör avdrag i den kommunala beskattningen, men vi ha också förmenat, att det är mycket betänkligt, ifall man gör dessa avdrag så höga, att de verkligen kunna förorsaka rubbningar i kommunernas finanser genom att minska de inkomster, kommunerna ha.

Om herrarna vilja se på sid. 15—16 i betänkandet, nr 4, finna ni där en liten tabell, som är fogad som bilaga vid en av herr Swartz avgiven reservation. Han har i denna punkt avgivit en särskild reservation, som emellertid går ut på samma sak, som vår. Om man emellertid studerar den lilla tabellen, finner man, att avdraget utan dessa 50 procents förhöjning för individerna blir fullt lika tillfredsställande, som med de nuvarande bestämmelserna om avdrag, som jag icke behöver utveckla närmare. Det är sålunda icke någon skada för individerna, om avdragen bibehålles vid sin nuvarande storlek, men om man medger förhöjningen även beträffande avdragen för den kommunala beskattningen, riskerar man att för en del kommuner, särskilt på landet, detta kommer att medföra stora svårigheter.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Ang. särskilda bestämmelser om avdrag vid 1921 års taxering till bevillning av inkomst. (Forts.)

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Den nya lagstiftning, som vi nu antagit, går ut på att lätta bördorna för inkomsttagarna, framför allt arbetarna. De ha ju haft det rätt svårt under senare tider, och jag tror, att ifall man icke medgiver de skatteavdrag, som utskottet föreslagit, kommer den lagen icke att verka, som vi tänkt oss inom utskottet.

Jag skall icke förlänga debatten och ber därför blott att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 121 ja mot 54 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Slutligen föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet.

nr 392, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 393, i anledning av väckta motioner om ändring i § 29 mom. 4 förordningen om kommunalstyrelse på landet och i § 24 mom. 1 förordningen om kommunalstyrelse i stad;

nr 394, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

nr 395, i anledning av väckta motioner om ändring av § 26 regeringsformen; och

nr 396, i anledning av väckta motioner om förlängning av lagen med vissa föreskrifter i fråga om val under våren 1919 av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt av landstingsmän av den 25 februari 1919 m. m.;

från första lagutskottet:

nr 369, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister; och

nr 370, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om återställande i vissa fall av rätt till patent m. m.;

från riksdagens kansli:

nr 364, angående anordnande av fasta försöksgårdar för jordbruket; och

nr 365, angående beredande av statsbidrag till uppförande av byggnader för folkskoleväsendet i riket; samt

från statsutskottet:

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till vissa näringsidkare i anledning av genomförande av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående ny avlöningsstat för förste provinsialläkare och provinsialläkare m. m.;

nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under civildepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beviljande av medel för bestridande av Sveriges andel i kostnaderna för nationernas förbund;

nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till driftkostnader för akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av tjänstemannasamhället vid Mörby;

nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalökning för lånefonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig industri m. m.;

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån åt svenska lufttrafikaktiebolaget för anordnande av en luftskeppsstation i Stockholm;

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg å biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist; och

nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt den Hjertbergska antikvarien vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

§ 7.

Vidare anmäldes första kammarens protokollsutdrag, nr 841, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående befrielse i vissa fall för pastorat från ålagd skyldighet att utföra reparationer eller ny- och ombyggnad å prästerligt löneboställe.

Detta ärende blev på begäran bordlagt.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial, nr 90, angående ersättning åt av bankoutskottet vid handläggningen av visst ärende anlitat biträde.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.15 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Stockholm 1920. **Kungl. Boktryckeriet**, P. A. Norstedt & Söner. *202626*